

Pori, Preiviiki, Parkkali

Kertomus Satakunnan Museon johtajan Unto Salon muinaistieteellisistä kaivauksista 16. 6. - 7. 7. 1966.

Allekirjoittanut tutki yllämainittuna aikana Porin (ent. maalaiskunnan) Preiviikin kylän Parkkalin metsäsaralla olleet neljä hautarauniota Satakunnan Museon muinaistieteellisen kenttätöohjelman puitteissa. Kaivauksiin oli Muinaistieteellinen toimikunta antanut luvan ja Porin kaupunki sekä Suomen Museoliitto määrärahat. Apulaisvalvojana toimi, kuten saman kesän aikaisemmissa Leppäsen kaivauksissa, hum. kand. Lasse Laaksonen, kaivajina yhdeksän koulupoikaa, joista karttoja piirsivät Tapio Anttila, Olof Bäckström, Ilkka Korkeakoski, Pekka Laippala, Pori Mäntylä ja Matti Salo; kartat piirsi puhtaaksi rouva Leila Laitinen.

Kyseiset neljä rauniota sijaitsevat mv. Leo Parkkalin omistamalla metsäsaralla Preiviiki Rn:o 5¹⁰⁶; varsinainen tila (Kalviiki?) sijaitsee Pietniemen kylässä, ks. Unto Salon tarkastuskertomuksia 12. 5. ja 6. 6. 1964. Paikka sijaitsee peruskartan lenden Viasvesi 1141 11 ruudussa 19 30. Sen ohi johtaa Preiviikin-Kuuminaisten tieltä Leppäsen kohdalta itään poikkeava, Preiviikin-Makholman tielle päättyvä metsätie, jonka varteen on kaivettu laaja, matala sorakuoppa; tämän reuna on vain pari metriä rauniosta 1 itään. Parkkalin raunio-ryhmä on Leppäsen raunio ryhmästä (ks. Unto Salon kaivauskertomusta 11. 2. 1969) linnuntietä 700 m etelälounaaseen; Preiviikinlahden etelärantaan ja Viasveden lahden pohjoisrantaan on raunioilta n. 1400 m. Rauniot sijaitsevat Kuuminaisten niemen tyvessä, sillä loivalla harjanteella, jonka muodostaa niemen selkärangan. Maasto, joka kasvaa harvaa, kituliasta männikköä, laskee raunioista sekä pohjoiseen että etelään mentäessä ensinmainittuun suuntaan n. metrin 15-25 m:n matkalla. Rauniot muodostavat harvan länsi-~~länsi~~länsisuuntaisen vyön harjun pohjoisrinteen yläpuolelle aivan kuin Leppäsenkin luona. Vaadituksen mukaan ne ovat kaikki varsin tarkkaan 17 m merenpintaa ylempänä, sillä kyseinen korkeuskäyrä kulkee aivan raunioiden vieritse. Äärimmäisten raunioiden 1 ja 4 keskinäinen etäisyys on n. 75 m, raunioiden 1 ja 2 10 m, raunioiden 2 ja 3 30 m sekä raunioiden 3 ja 4 5 m.

Kaivaustavan, kartoituksen ja kuvauksen osalta viittaa Leppäsen kaivauksia selostavaan kertomukseeni. Tutkimuksen jälkeen kaikki rauniöt

kasattiin entisekseen.

Kertomukseen liittyy 15 karttaa, 71 valokuvaa ja diapositiivia. Löydöt on merkitty Satakunnan Museon esineluetteloon numeroilla 17 172: 1-33.

Raunio 1, keskiosaltaan puhdas, vain reunoilta sammaltunut, oli pyöreä tai hivenen soikea; halkaisija vaihteli 8-9 m:n rajoissa, ks. kuvat 1-4. Se oli keskiosiltaan 60-70 cm korkea, korkein ja kumpumaisin ryhmän muinaisjäännöksistä. Koillis- ja kaakkoissektoriin, lähelle keskustaa, oli kaivettu n. 1,5 m laaja kuoppa, jonka kohdalla raunion korkeus oli vain 20-40 cm; myös lounais- ja luoteissektoreissa oli pienempiä syvennyksiä, ks. kartta 1. Raunio oli koottu miehen nostetavista vierinkivistä ja lohkareista sekä laatoista kuten edellä mainituista kuvista sekä leikkauskuvista 5-13 käy ilmi. Jo ennen purkamista raunion reunaosissa näkyi muita kiviä kookkaampien kivien muodostama, hiukan soikea, ei täysin symmetrinen kehä, jonka ulkopuolelle raunion kiveys ulottui 1-2 m leveänä vyöhykkeenä. Kehä oli rakennettu enimmäkseen 60-80 senttisistä kivistä, luoteis- ja kaakkoissektoreissa, osaksi myös lounaissektorissa kaksikerroksiseksi, joissakin kohdissa jopa kolmikerroksiseksi. Sen halkaisija vaihteli 5-6 m:n rajoissa. Kaakkoissektorissa kehä oli jokseenkin suora. Koillissektorissa kehän osana oli pahasti rapautunut diabaasikiintokivi, joka oli ilmeisesti ollut hautaa rakennettaessa ehyt. Raunion pohjaosa oli maansekainen ja sisälsi paikoin runsaasti hiiltä. Kehän sisäpuolinen pohjakiveys koostui hiukan kookkaammista kivistä kuin ulkopuolinen. Jokseenkin keskellä rauniota oli pohjimmaisena laattakiviä etelä-pohjoissuuntaisena epäsäännöllisenä ryhmänä, ks. kartta 3 sekä kuvat 9-15; se on ilmeisesti tulkittava ruumishaudan pohjakiveyksenä. Tämän kiveyksen päällä havaittiin eräässä kohdassa ruskeaa massaa, jonka laatua ei saatu määritellyksi; kysymyksessä saattaisi olla vainajan maatonut jäännös, mutta tällainen kerros voi ehkä muodostua myös juurista, jotka luonnollisesti kasvavat helposti pitkin kivien pintaa ja etsiytyvät erityisen mielellään ravintoa sisältäviin kerroksiin. Raunio oli muutoin löydötön.

Rauniosta piirrettiin 3 karttaa, otettiin 16 valokuvaa (Satakunnan Museo neg. n:rot 28 716-31) sekä diakuvaa (Satakunnan Museo

Raunio 2 oli matala, melkein pä latomukseksi luettava. Sen reunaosia peitti sammu- ja kanervaturve, keskemällä kivet olivat kauniin harmaiksi jäkälöityneitä, ks. kuvat 1-3. Paljastettunakaan ei raunion reunojen ulottuvuutta voinut aivan tarkkaan määritellä, sillä reuna-

osien sepelimäinen kiveys yhtyi aivan huomaamatta maaperän moreeniin. Tästä seikasta johtuu kartassa 2 luoteissektorin suorakulmainen ääri-
raja; tällä kohdalla maata on paljastettu raunion ympäriltä kartoi-
tusruutujen rajojen mukaisesti eikä raunion äärikiviä ole pystytty
erottamaan maaperän luontaisista kivistä.

Alaltaan raunio oli jokseenkin pyöreä, halkaisijaltaan 10-11 m laaja. Keskosien korkeus oli paikoin n. 60 cm, paikoin vain 20 cm ja reuna-
osien kiveys oli luonnollisesti vielä ohuempi. Raunion mataluus johtuu
osaksi siitä, että sen pohjoispuoliskosta näyttää joskus ajetun kiviä
yksi kerros. Eteläpuoliskossa, jokseenkin keskellä rauniota, näkyi
suoranainen kuoppa kehän sisäpuolella sekä toinen, joka sijaitsi
kaakkoissektorissa kehän ulkopuolella. Raunion hävitys näyttää kui-
tenkin ulottuneen vain pintaosaan ja olleen suhteellisen vähäistä,
joten raunio on kaikesta päätellen ollut alunperinkin melkein pä pel-
kästään latomus.

Raunio oli koottu erikokoisista kivistä; pienimmät olivat nyrkinsuu-
ruisia, suuremmat hevosenpäänkokoisia tai jonkinverran kookkaampia;
kivet olivat osaksi pyöristyneitä vierinkiviä, osaksi laattoja, ks.
kuvat 1-6. Kehän sisä- ja ulkopuolella kivien väleissä oli runsaasti
maata. Kehän sisäpuoliset kivet olivat jonkinverran kookkaampia
kuin ulkopuoliset; ulkopuolinen 2-3 m leveä reunavyöhyke koostui se-
pelikivistä ja maasta, kuten mm. kartasta sekä kuvista 7-8 käy ilmi.
Kehän vieressä itäpuolella oli kivetön hiekkakumpare, jonka merkitys-
tä ei voitu määritellä.

Rauniossa näkyi jo ennen puhdistamista muita kiviä huomattavasti kook-
kaampien kivien muodostama pyöreä kehä, jonka halkaisija oli suunnil-
leen 6 m. Siihen kuului useita metrisiä kiviä, ilmeisesti paikalla
ennen haudan rakentamista olleita kiintokiviä, joita oli käytetty
hyväksi kehää rakennettaessa. Useimmat kivet olivat pienempiä. Kehä
oli yksikerroksinen.

Raunion kaakkoissektorista, pääasiassa kehän sisäpuoliselta alueelta,
löydettiin g palaneita luunsiruja; ne muodostivat n. 1,5 m pit-
kän, 0,6 m leveän keskittymän, mutta jonkinverran luunsiruja oli
myös kehän ulkopuolella. Luut poimittiin n. 30 cm vahvuisesta maaker-
roksesta kivien valeista ja alta; maa oli tällä kohdalla värjäytynyttä.
Luualueelta löydettiin myös muutamia hartsitiivistenpalasia,
varmastikin lehmuksenkuoresta painetusta vakasta, josta ei havaittu
muuta jäännöksiä. Luualueen laajuudesta päätellen vakka ei ole voinut
olla uurnana, vaan kysymyksessä lienee antiastia. Koillissektorista,
n. 2,5 m luualueesta pohjoiseen, löydettiin kivien alaisesta maa-

kerroksesta rautainen putkikirves.

Kehän ulkopuolinen kiveys jätettiin ajan ja varojen puutteessa tutkimatta.

Rauniosta piirrettiin pintakartta, pohjatasokartta ja kaksi poikkeileikkausta sekä otettiin 8 valokuvaa (Satakunnan Museo neg. n:rot 28 732-40) ja diakuvaa (Satakunnan Museo n:ot). Löydöt on luetteloidu Satakunnan Museon pääluetteloon numeroilla 17 172: 2-4.

Raunio 3 oli maantasainen kivikko, jonka reunoilla, suurehkojen kivien väleissä kasvoi kanervaturvetta, ks. kuva 1. Paljastettuna se osoittautui jokseenkin pyöreäksi; halkaisija vaihteli 7 ja 8 m:n rajoissa. Raunion korkeimmat kohdat kohosivat ainoastaan nelisenkymmentä senttiä maanpintaa ylemmäksi. Raunion keskustaa oli ehkä jonkin verran mullistettu, mutta suurin piirtein raunio oli koskematon.

Reunaosissa näkyi joitakin kookkaita matalanpuoleisia kiviä, mutta ne eivät muodostaneet kehää eikä muunkaanlaista säännöllistä rakennelmaa. Niiden sisäpuolisen alan täyttivät pääasiassa laattakivet, joskin joukossa oli jonkin verran myös mukulakiviä; nämä ja laatat olivat hiekkakiveä, maaperän melkein yksinomaista kivimateriaalia. Raunion keskiosan kivet olivat varsin pieniä, kuten kartasta 1 sekä kuvista 2-5 käy ilmi; kiviaineksensa puolesta raunio selvästi erosi rauniosta 1 ja 2. Kivien seassa oli runsaasti maata. Raunion keskiosa oli hiukan reunoja matalampi, kuten kartan 1 länsi-itäsuuntaisesta profiilista AB käy ilmi; tämän havaitsee myös kuvista 2 ja 5. Painanteen ulkoreunoissa näkyi jo ennen raunion purkamista merkkejä jonkinlaisesta säännöllisestä rakenteesta; länsipuolen eräät pysty-laatat näyttivät muodostavan kappaleen pohjois-eteläsuuntaista seinää, ks. kartta 1. Itäpuolella taas näkyi kappale laattakivien muodostamaa pohjois-eteläsuuntaista kylmää muuria, ks. kuva 2, kuvan oikea laita. Tämän vuoksi raunion struktuuriton lievekiveys purettiin lännestä ja idästä ko. rakennelmiin asti sekä pohjoisesta näiden päiden tasalle, ks. kuvat 6-8. Tällöin ilmeni, että raunion keskiosassa oli rinnakkain kaksi suorakaiteenmuotoista pohjois-eteläsuuntaista tarhaa.

Tarha 1 eli itätarha oli ulkomitoiltaan suunnilleen 2,6 m pitkä, 1,4 m leveä. ~~Pituus on tässä määriteltä sivuseinien mukaan, koska pohjoispäässä ei voitu selvää päättylatomusta osoittaa.~~ Itäseinä oli kallistunut länteen, tarhan keskustaa kohti; sen muodostivat 30-40 cm:n pituiset laattakivet, joita oli 3-5 kerroksessa, ks. kuvat 6-8, 9, 11 ja 14. Päällimmäiset kivet olivat luisuneet alkuperäiseltä

paikaltaan raunion keskustaan päin, osaksi myös vastakkaiseen suuntaan; näin pienistä kivistä rakennettu muuri on luonnollisesti ollut suhteellisen heikkorakenteinen. Eteläpäädyn kiveys ei muodostanut yhtä säännöllistä latomusta kuin itäseinän, ks. kuva 9. Siinä oli laattojen ohella hiukan pulleampia kiviä; ladelma oli kaksikerroksinen. Länsiseinän muodostivat pystypaadet, joista tarkemmin länsitarhan yhteydessä. Pohjoispäädyssä oli seinämässä muutamia pieniä pystylaattoja, ks. kartta 4. Tarhan sisustan täyttivät pienet laatta- ja mukulakivet sekä maa. Pohjatasoa ei voitu varmasti määritellä, minkä vuoksi tarhan sisäosa tutkittiin parikymmentä cm itäseinän pohjatasoa syvemmälle, jolloin voitiin varmuudella todeta maa koskemattomaksi. Ilmeisesti tarhan sisäosa on kaivettu jonkin verran alkuperäistä maanpintaa syvemmäksi, sillä ainakin yksi tarhasta löydetty poltettu luunsiru oli runsaat 10 cm alkuperäistä maanpintaa syvemmällä. Poltettuja luunsiruja (Satakunnan Museo 17 172:) löydettiin tarhan pohjois- ja keskiosista kaikkiaan viisi kpl. Luunsirujen hajallinen sijainti ja pieni määrä herättävät kysymyksen, voidaanko luunsirujen nojalla päätellä hautaus polttamalla suoritetuksi. Myönteinen vastaus on tuskin oikea, vaikkei polttamattomasta vainajasta todettu minkäänlaista jälkeä. Tarhan länsireunassa oli pitkä kapea hiilensekainen alue, itäreunassa pienempi, ks. kartta 2.

Tarha 2 eli länsitarha voidaan pikemmin luonnehtia arkuksi kuin tarhaksi: sen itä- ja länsiseinän muodostivat pystyyn asetetut laattakivet. Länsiseinän pituudesta päätellen arkku oli 2,5 m pitkä, ulkoseinästä ulkoseinään mitaten 1,25 m leveä. Länsiseinässä oli viisi peräkkäistä, parinkymmenen sm:n syvyyteen upotettua pystypaatta, jotka kohosivat n. 30 cm maanpinnan yläpuolelle; ks. kartta 2 sekä kuvat 8a-9, 11-14. Keskeltä seinää puuttui yksi kivi: se oli kallistunut ulospäin, ks. kuvat 11-13. Kumassakaan päädyssä ei todettu selvää päatekiveystä; kuvassa 12 näkyvä poikittainen pystykivi on nostettu itäseinän tueksi. Kartan 1 profiilissa CD eteläpäässä näkyvät vinot, varjostetut laattakivet, joita aluksi otaksuin päätelaatoiksi, olivat sellaisiksi liian pieniä, eikä niille todettu minkäänlaista jatketta. Itäseinän pystypaadet, joita oli vierekkäin viisi, olivat enemmän tai vähemmän kallistuneet länteen, arkun sisustaa kohti; ks. kartta 2 ja kuvat 11-14.

Arkun pohjalta paljastui puhtaalla soralla lepäävä laattakiveys, ks. kartta 2 sekä kuva 9. Kysymyksessä on ilmeisesti ruumishaudan kate, sillä kivien alapuolelta löydettiin joukko esineitä: käyrän veitsen(?)katkelma (löytö 1), rautaisen suorakaiteenmuotoisen vyönsoljen palasia (löytö 2), kaksi rautaesineen ruotoa (löydöt 4 ja 7), lattean

rautaesineen katkelma, kenties samasta esineestä kuin löytö 1 (löytö 4), soikea tuluskivi (löytö 6) ja joukko rautaesineen (-esineiden) siruja. Löydöt sijaitsivat pääasiassa arkun pohjoispuoliskossa, osaksi arkun päässä, osaksi lähempänä keskiosaa, ks. karttaa 3. Löydöt on luettelointu Satakunnan Museossa numeroilla 17 172: 6-17.

Arkun länsi- ja itäseinän vieressä oli hiilen tai noen värjäämiä ka-peita alueita kuten itäisessä tarhassa, ks. kartta 3.

Rauniosta piirrettiin 4 karttaa, otettiin 16 valokuvaa (Satakunnan Museo neg. n:rot 28 741-57) ja diakuvaa (Satakunnan Museo n:ot

Raunio 4 oli kuten edellisenkin lähes maantasainen kivikko, reunoil-taan hiukan kanervaturpeen peitossa. Se oli 8 m pitkä, 7 m leveä, 30-40 cm korkea, ks. kuvat 1-4 sekä kartta 1. Pintakivet olivat enim-mäkseen pieniä laattoja, joiden seassa raunion keskiosissa oli run-saasti maata. Reunoilla oli jonkin verran suurempia^{la}laattoja ikäänkuin kehyksenä, useat pystyssä tai sisään kallistuneina, suomensmaisessa asennossa. Raunio oli keskiosiltaan jonkin verran painunut, ks. kart-ta 1, profiili A-B sekä kuvat 3-4. Tämä johtui raunion rakenteesta, sillä painunutta keskiosaa reunustava korkeampi raja näytti muodos-tavan tietynlaisia rakennelmia. Raunion lounaiskulmassa oli näet pystyjä laattakiviä, jotka muodostivat katkelman länsi-itäsuuntais-ta seinämää, ks. kartta 1. Myös raunion itäosissa tuntui olevan tie-tynlainen pohjois-eteläsuuntainen "railo" keskiosan ja sitä reunusta-van korkeamman rajan välillä. Kun pinnasta oli poistettu kaksi kivi-kerrosta, alkoi raunion rakenne paljastua: esiin tuli neljä pohjois-eteläsuuntaista latomusta, jotka jakoivat keskiosan kolmeen rinnak-kaiseen tarhaan. Seinälatomusten välialueilla oli maata ja pieniä kiviä, ks. kartta 2 sekä kuvat 9-14. Tarhojen paljastumisen jälkeen kaivausta jatkettiin siten, että ensin tutkittiin raunion reunaosat pohjia myöten aina seinäkiveykseen asti, ks. kuvat 15-19, sitten tarhojen keskusta.

Tarhat muodostivat länsi-itäsuunnassa yhteensä n. 4,6 m pitkän, poh-jois-eteläsuunnassa lähes 4 m leveän rakennelman, jonka ulkopuolelle raunion kiveys ulottui 1,5-2 m leveänä vyöhykkeenä. Tarhojen seinät erottuivat selvästi kiviensä kookkuuden vuoksi raunion muista kivis-tä.

Tarha 2, keskitarha, oli ulkopuolelta mitaten n. 3,6 m pitkä, sisä-puolelta metrin verran lyhempi. Sen leveys oli sisäpuolelta n. 90 cm. Tarhan itäseinänä oli, kuten edellä mainitsin, tarha 1:n länsiseinä.

Tarha 1, tarhoista itäisin, oli sisäpuolelta mitaten n. 1,2 m:n, ulkopuolelta mitaten lähes 2 m:n levyinen. Sen itäseinän eteläpäässä oli muutamia 40-50 cm:n mittaisia kiviä selvässä, säännöllisessä rivissä, kolmi-nelikerroksisena muuriladelmana, ks. kuva 21. Pohjoispuoliskon seinäkivet sen sijaan lienevät siirtyneet alkuperäisiltä paikoiltaan, mikäli seinää on yleensä rakennettukaan; ks. kartta 4. Eteläpäädyssä ei todettu selvää seinäladelmaa, mutta pohjoispäädyssä laattakivet muodostivat muurimaisen rakennelman, ks. kartta 4 sekä kuvat 20-21, 25. Länsiseinän latomus koostui pienehköjen laattakivien muodostamasta paikoin kolmikerroksisesta muurilatomuksesta; sen osina oli myös kiintokiviä. Seinälaatat kallistuivat itään, tarhan keskustaa kohti ja päällimmäiset kivet olivat luisuneet sijoiltaan. Länsiseinän ulkopuoli, länsisivu oli suhteellisen sileä. Tästä päätellen länsiseinä on alunperinkin rakennettu tarha 1:n seinäksi, joten tarha 1 on keskitarha 2:a vanhempi.

Tarhan keskiosan täytti maan- ja kivensekainen täyte; tämän alapuolella, suunnilleen alkuperäisestä maanpinnasta lähtien, oli puhdasta hiekkaa. Maan- ja kivensekaisesta täyteroksesta tarhan keski- ja pohjoisosista löydettiin muutamia poltettuja luunsiruja (Satak. Museo), ks. kartta 3; eräs luunsiru (Satak. Museo) oli tarhan eteläpäässä viitisentoista cm maanpinnan alapuolella hiekkakerroksessa, ks. kartta 4. Samassa kerroksessa havaittiin tarhan pohjoispäässä tumma, kiinteä maapaakku, ilmeisesti jäännös polttamatta haudatun vainajan pääkallosta; ks. kartta 4; se otettiin talteen (Satak. Museo 17 172: 19). Tästä nelisenkymmentä cm lounaaseen löydettiin hiukan ylemmältä tasolta haudan ainoa esine, rautainen putkikirves (Satak. Museo 17 172: 18); ks. kartta 4 sekä kuva 26. Se sijaitsi kaakko-luodesuunnassa, putki kaakkoon päin; kirves lienee pantu haudaan vainajan oikean käsi- ja olkavarren viereen, varsi pohjoiseen päin.

Haudan pohja sijaitsi 10-20 cm tarhan seinäkivien pohjatason alapuolella, joten vainaja on sijoitettu matalaan kuoppaan. Kun tämän rajoja ei voitu todeta, jaa ratkaisematta, onko koko tarhan ala syvennetty, vaiko ainoastaan tarhan keskiosa.

Tarha 2, keskitarha, oli ulkopuolelta mitaten n. 3,6 m pitkä, sisäpuolelta metrin verran lyhempi. Sen leveys oli sisäpuolelta n. 90 cm. Tarhan itäseinänä oli, kuten edellä mainitsin, tarha 1:n länsiseinä.

Sen länsiseinän muodostivat viisi säännöllisesti asetettua laattakiveä ks. kartta 3 ja kartta 4 sekä kuvat 20-21, 25. Ne olivat kohtalaisen kookkaita ja yhtyivät pyöreästi kaartuen eteläpäädyn kookkaaseen laattakiveen. Eteläpäädyn muodosti kaksi suurenpuoleista laattaa sekä muutamat pienemmät näiden alle ja lomiin asetetut kivet. Pohjoispäädynä oli yksi vaakasuora laattakivi, ks. kartat 3 ja 4 sekä kuvat 23-25. Vain eteläpäädyssä tarhan seinämässä oli epäsäännöllistä kerros-latomusta, länsiseinä ja pohjoispääty olivat yksikerroksiset. Monikerroksisia seinämät eivät liene olleet alunperinkään, sillä länsi- ja pohjoisseinää peitti aivan homogeeninen pikkukivien ja maan muodostama kerros; siinä ei havaittu sellaista raunionsisäiseen jakoon viittaavaa muodostumaa kuin muiden seinämien kohdalla. Samanlainen kerros täytti tarhan keskiosan, ks. kuva 6.

Tästä kerroksesta, tarhan pohjoispäästä, löydettiin rautainen putki-kirves, Satak. Museo 17 172: 20-21 sekä siitä n. 10 cm itään pieni hioinkivi, Satak. Museo 17 172: 22; ks. kartat 2 ja 4 sekä kuvat 6-10. Ne sijaitsivat runsaat 15 cm haudan todettua pohjatasoa ylempänä, joten niitä ei liene laskettu haudan pohjalle vainajan viereen. Tähän ei kirveen asentokaan oikein hyvin sovi, sillä se oli jokseenkin tarkkaan pohjois-eteläsuunnassa, putki etelään, joten varsi olisi ollut vinosti poikittain. Vainajasta ei havaittu mitään jälkeä, mutta todennäköisesti tarha on kätkenyt polttamatta haudatun vainajan kuten viereiset tarhat. Haudan pohjoispään täytekerroksesta löydetty polttettu luunsiru ei näet riitä osoittamaan vainajaa poltetuksi, varsinkin kun otetaan huomioon, että viereisessä tarhassa 1 oli polttamatta haudatun vainajan ~~ohella~~ joitakin palaneita luunsiruja. Vainajalle ei näytä tässä tarhassa kaivetun kuoppaa, vaan hautaus näyttää tapahtuneen maan pinnan tasolle.

Tarha 3:a, länsitarhaa, rajoitti idässä tarha 2:n länsiseinä, lännessä suurehkoista pitkänomaisista laatoista huolellisesti rakennettu, paikoin kolmikerroksinen muurilatomus. Tämän yläosa näyttää osaksi tuhoutuneen; mm. kuvassa 18 näkyvät suuret, poikittaiset laatat ovat nähtävästi länsimuurista siirtyneitä. Pohjoispäässä oli kaksi kookasta laattaa, toinen vaakasuorassa, toinen viistossa asennossa. Kunnat eivät aivan välittömästi liittyneet länsiseinän latomukseen ja erosivat kooltaan tarhojen seinäkivistä, kysymyksessä lienevät paikalla ehkä alunperin olleet kivet. Eteläpäädyssä oli muutamia kiviä suomusmaisessa asennossa, mahdollisesti kallistuneen huonotekoisien päätymuurin jäännös. Seinäkiveysten rakenne käy ilmi kartasta 3, jossa näkyy mm. länsiseinämän yläosasta tarhan keskustaan tai ulkopuolelle siirtyneitä kiviä, sekä kartasta 4 ja kuvista 14-25, 27 ja

29. Karttaan 1 merkityt pysty-laattojen muodostamat seinämät, jotka muodostavat keskenään suoran kulman, eivät ole varsinaisia seinäki-
viä, vaan seinän ulkopuolelle pystyyn asetettuja kiviä; ne näkyvät
myös kartassa 3. Seinämien rakenteesta käy ilmi, että tarha 3 on ra-
kennettu tarha 2:n viereen, joten se on sitä myöhempi ja siis raunion
tarhoista nuorin. Tarhan länsiseinä oli ladottu ulkoreunastaan sile-
äksi; neljättä tarhaa ei kuitenkaan ole enää rakennettu eikä tarhan
länsipuolella todettu ulkopuolista hautausta, vaikka raunion reuna-
kiveys olisi ollut yhdelle hautaukselle riittävän leveä.

Tarha oli sisäpuolelta mitaten n. 1,2 m leveä; pohjoispäädyn puuttu-
misen vuoksi ei tarhan pituutta voi yhtä tarkkaan määritellä, mutta
länsiseinän pituus, 3,2 m, osoittaa ainakin suunnilleen tarhan pituu-
den. Tarhan sisäosan täytti mukula- ja laattakivien sekä maan muodos-
tama täyte, ks. kartat 1-3 sekä kuvat 11-17. Sen alla oli puhdas hiek-
kakerros, josta paljastui varovaisen puhdistuksen jälkeen polttamat-
ta haudatun vainajan jäännökset.

Nämä sijaitsivat matalassa kuopassa, jonka reunojen sijaintia ei voi-
tu määritellä, 5-12 cm tarhan itä- ja länsiseinän pohjatasoa alempa-
na; mahdollisesti koko tarhan pohja on syvennetty hautausta varten.
Vainaja oli täysin maatonut, pikemmin jälki kuin esineellinen jään-
nös. Maassa näkyi joko luiden jättämiä ruskeita kuvioita tai luiden
muotoja vastaavia, ympäröivää hiekkaa kovempia paakkuja, joiden ym-
pärintä löysä hiekka puhdistettiin pensselillä.

Vainaja makasi selällään, pohjois-eteläsuunnassa, pää pohjoisessa,
kätet sivuilla tai helmaan nostettuina. Pääkallo, jonka muoto näkyi
melko selvänä, näytti kääntyneen vasempaan. Kaulanikamista näkyi pari
selvästi todettavaa tummanruskeaa kuviota, mutta selkäranka oli pää-
asiassa paakuksi maatonut. Vainajan yläruumiista erottuivat vasen so-
lisluu, jokin kylkiluu, molemmat olkavarret, osaksi kyynärvarren
luut sekä osaksi myös vasemman käden kämmenen- tai sormien luut. Lan-
tion luista ei näkynyt jälkiä, mutta reisiluut, polvet ja sääriluut
näkyivät tummina katkelmallisina kuvioina, osaksi myös jalkaterän
luut. Vainajan mitaksi pääkallosta varpaisiin saatiin ainakin 180 cm,
mahdollisesti n. 190 cm, jos jalkopään yhtenäisen tumman kuvion ete-
läpuolella olleet neljä tummaa kohtaa osoittavat varpaiden päitä, -
mikä niiden sijainnista päätellen tuntuisi luonnolliselta,
kun otetaan huomioon, että varpaat ovat ojentuneet eteenpäin, voidaan
pätellä, että vainaja on ollut ainakin 170 cm pitkä, mutta todennä-
köisesti 175-180 cm:n mittainen ja siis harvinaisen kookas. Pituus
viittaa miespuoliseen vainajaan ja löydöt vahvistavat käsityksen oi-
keaksi.

- 1) Pään vieressä itäpuolella oli pahoin ruostunut rautainen keihäänkärki, putki viistoon jalkopäähän suunnattuna. Löytö 6.
 - 2) Keihäänkärjen vieressä oli raudankappaleita, jotka eivät voi olla keihäänkärjestä. Löytö 9.
 - 3) Vainajan oikeassa ranteessa tai ylempänä käsivarressa oli kappa-leiksi katkennut rautainen rannerengas. Löytö 4.
 - 4) Vainajan vasemman käden jossakin sormessa oli palasiksi syöpynyt pronssinen spiraalisormus. Löytö 3.
-
- 6) Vainajan jalkopäässä, varpaista etelään oli rautainen putkikirves, poikittain haudan pituussuuntaan nähden, putken suu länteen, Varsi lienee ollut jalkojen suuntainen ja sijainnut oikean jalan vieressä; siitä ei kuitenkaan havaittu mitään jälkeä. Kirveen vieressä oli pie-ni raudanpala. Löytö 1.
 - 7) Käyräteräinen veitsi. Löytö 2.

Arkusta tai muunlaisesta suojuksesta ei havaittu minkäänlaista merkkiä Vainajan luunjäännöksiä ei tuhottu, vaan ne peitettiin muovikalvolla, jonka päälle luotiin maakerros. Ne ovat siten myöhemmin helposti esiin saatavissa. Vainajan hahmo ja löydöt näkyvät kartoissa 4 ja 5 sekä kuvissa 27-33.

Tarhojen seinäkiveyksiä ei hävitetty, vaan ne jätettiin paikoilleen. Tarhojen keskusta ja ulkopuolinen alue täytettiin entiselleen kivil-lä. Myös muut kalmiston rauniot entistettiin.

Hautamuodot ja hautaustavat. Kalmisto koostuu hajallaan olevista pyöreistä tai pyöreähköistä raunioista, joiden pohjalla on suureh-kojen kivien muodostama pyöreä kehä tai kaksi-kolme rinnakkaista suo-rakaiteenmuotoista tarhaa. Tämän nojalla ne on luettava Salon tyypp-piin Id (Die frühromische Zeit in Finnland, ss. 188-90). Rauniot muo-dostavat jonomaisen ryhmän harjanteen pohjoisrinteen taitteen yläpuo-lelle, vaikka harjun laki on niin tasainen, että rauniot olisi voitu rakentaa tiheäksi ja yhtenäiseksi ryhmäksi, todelliseksi kalmistoksi. Raunioiden sijoituksessa ei siten ole pyritty keskitykseen, vaan ne on todennäköisesti pyritty samoin kuin Leppäsen kalmistossa, ra-kentamaan joko mahdollisimman lähelle silloista merenrantaa tai ne on muutoin pyritty sijoittamaan mahdollisimman näkyvälle paikalle. Pyöreäkehäiset rauniot, varsinkin raunio 1, ^{liittynyt} ~~muistuttaa~~ sekä rakenteen-

sa että kiviaineksensa valinnan puolesta pronssikautista ^{seen} ~~sta~~ haudaus-
perinn^{teeseen}ett^ä. Varmasti todetun polttohaudauksen ohella näyttää traditio-
oon kuuluvan myös ruumishaudaus, johon raunio 1:n pohjalla oleva
laattakiveys sekä myös poltettujen luiden puuttuminen viittaavat.
Kumpaankaan hautaamistapaan ei liity minkäänlaista kiviarkkutradi-
tio - sellaisena ei em. laattakiveystä voida pitää. Raunio 2:n polt-
tohaudaus oli pronssikautiseen tapaan avoin, laajalle siroteltu.
Luualueen ulkopuolelta löydetty putkikirves, jossa ei ole palopati-
naa, osoittaa samaa avoimen haudauksen periaatetta. Vakasta peräisin
oleva hartsitiivistein palanen on ehkä tulkittava antiastian jään-
nökseksi. Kumpikin pyöreäkehäinen raunio näyttää sisältäneen vain
yhdessä haudauksen. Poltettujen luiden sijainti rauniossa 2 osoittaa,
ettei luuta pyritty sijoittamaan välttämättä raunio keskiosaan,
mutta kylläkin kehän sisäpuolelle. Antimet ovat mahdollisimman niu-
kat; putkikirveestä päätellen raunio 2:een on kätkeyty miespuolisen
vainajan jäännökset.

Raunioita 3 ja 4 ei ole pyritty rakentamaan kumpumaisiksi ja ne eroa-
vat lähes yksinomaisen laattakiviaineksensakin vuoksi edellä maini-
tuista pyöreäkehäisistä raunioista.

Raunio 3 on kolmen rinnakkaisen tarhansa mukaisesti tyypillinen tar-
hahaudaus. Tarhahaudaksi on luonnehdittava myös raunio 2, vaikka sen
toinen tarha oli arkkumainen; viimeksi mainitun osalta kysymyksessä
ei siis ole aivan klassillinen tarhatraditio. Tarhat ovat normaaliin
tapaan pohjois-eteläsuuntaisia ja rakennettu rinnakkain, niin että
tarhakokonaisuus on länsi-itäsuuntainen. Muureiksi ladotut seinät
ovat niin ikään tyypilliset. Huomiota on erityisesti kiinnitetty tar-
hoja toisistaan ja raunio reunoista erottaviin pohjois-eteläsuun-
taisiin seiniin, päätyseinät on sen sijaan rakennettu huolimattomas-
ti tai jätetty kokonaan rakentamatta. Tämä johtaa mieleen tarhahau-
tojen vanhan saksankielisen nimityksen "Steinreihengräber", joka so-
veltuu näihin raunioihin erinomaisesti; mahdollisesti se ei ole niin
perusteeton kuin virolainen tutkija Harri Moora on suuressa teokses-
saan "Die ältere Eisenzeit in Lettland", s. otaksunut; on nimit-
täin mahdollista, että Suomenlahden eteläpuolellakin on eräissä rau-
nioissa tarhojen päätyseinät jätetty rakentamatta tai rakennettu huo-
nommin kuin sivuseinät.

Kuten maassamme vanhemmalla roomalaisajalla yleensä, tarhoihin on
haudattu polttamatta, kuhunkin yksi vainja. Hautaus on tapahtunut
tarhan pituussuunnassa joko maan pintaan tai matalaan kuoppaan ja
vainaja lienee sijoitettu ainakin useimmiten pää pohjoiseen, kuten
raunio 4: tarhassa 3 sekä nähtävästi tarhassa 1. Antimet - mikäli

on kysymys irtaimista, pukuun kuulumattomista esineistä - on useimpien sijoitettu haudan pohjalle vainajan viereen, joskus vainajan päälle luotuun kerrokseen. Mikäli vainaja on kätkeyty kuoppaan, hänen peitteekseen on luotu kerros hiekkaa, mikäli taas maan pinnalle, on katekerros maan- ja kivensekainen; tällaisella kerroksella on lopuksi peitetty myös hiekkaan kätkeyty vainaja. Puuarkusta ei ole todettu jäännöksiä.

Tarhahaudoissa on runsaammin antimia kuin pyöreäkehäisissä röykkiöissä Antimet on ainakin raunio 4:n tarhassa 3 sijoitettu luonnollisesti: korut ovat paikoillaan, keihäs pää vieressä vasemmalla puolella, joten sen varsi näyttää kulkeneen vainajan vasemman kyljen suuntaisesti. Putkikirves on taas sijoitettu jalkopäähän aivan kuin vainaja olisi laskenut sen oikeasta kädestään. Veitsi ei kuitenkaan näytä riippuneen vyöllä, puhumatta pyöreäteräisestä käyrästä veitsestä, joka lie-nee ymmärrettävä partaveitsekseksi; viimeksi mainittu löytyi pään vierestä, kukaties se on ollut jonkinlaisessa rasiassa. Mikäli raunio 4:n tarha 1:n tumma paakku on, kuten luultavaa, pääkallon jäännös, ei kirvestä ole tässä tapauksessa sijoitettu jalkopäähän, vaan ilmeisesti vainajan oikean kyljen viereen. Kun raunio 3:n länsitarhassa ei havaittu merkkejä vainajasta, on tuskin mahdollista tehdä edellisten kaltaisia päätelmiä löytöjen sijainnista.

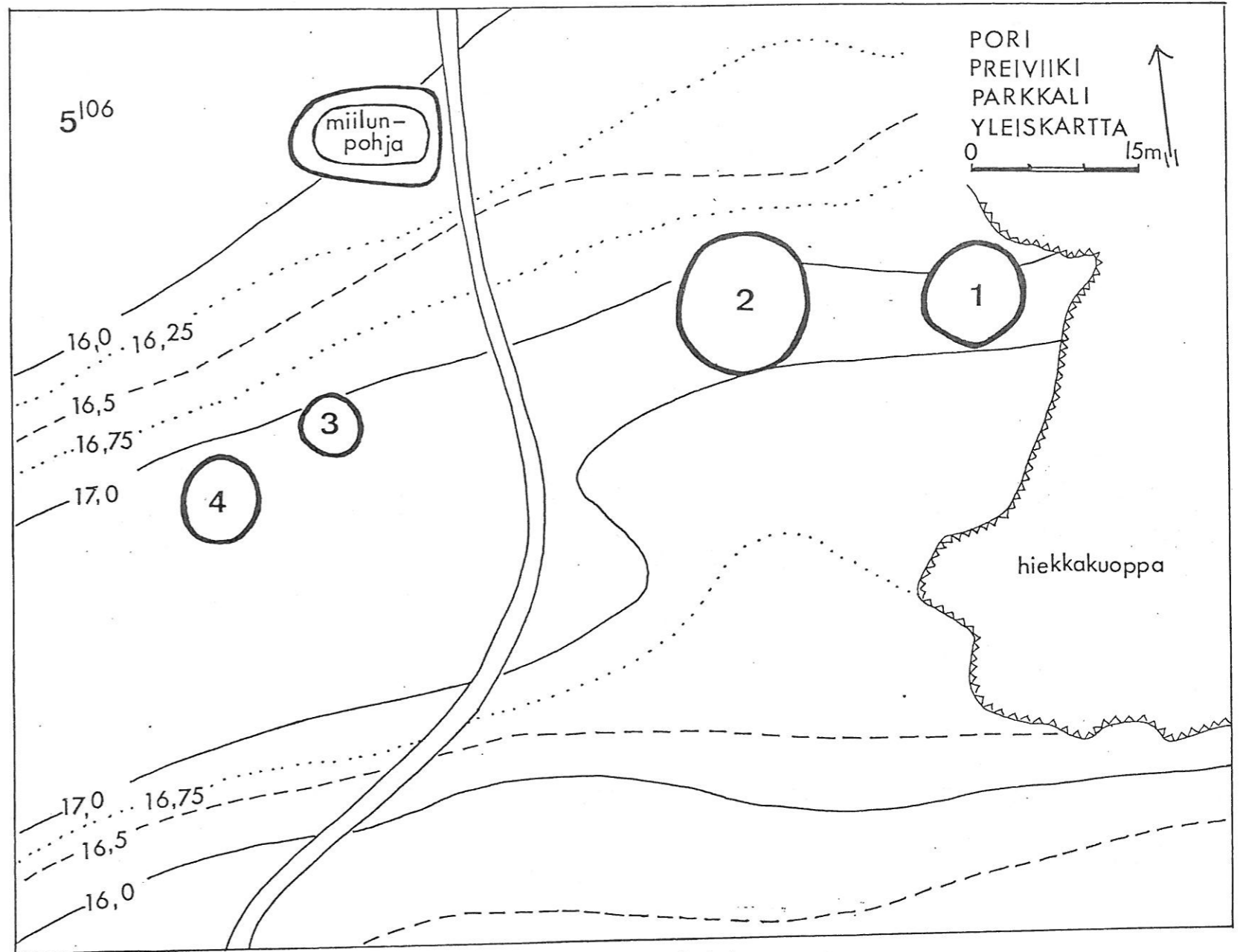
Raunio 3:n länsitarha on rautaisesta vyönsoljesta ja tuluskivestä päätellen sisältänyt miespuolisen vainajan; vielä varmempaa tämä on raunio 4:n tarhojen osalta, sillä kustakin löytyi putkikirves, tarhasta 3 varmemmaksi vakuudeksi myös keihäänkärki. Kun yhtään hautaa ei voi todeta naisenhaudaksi, joudutaan kysymään, onko röykkiöihin kätkeyty yksinomaan miespuolisia vainajia.

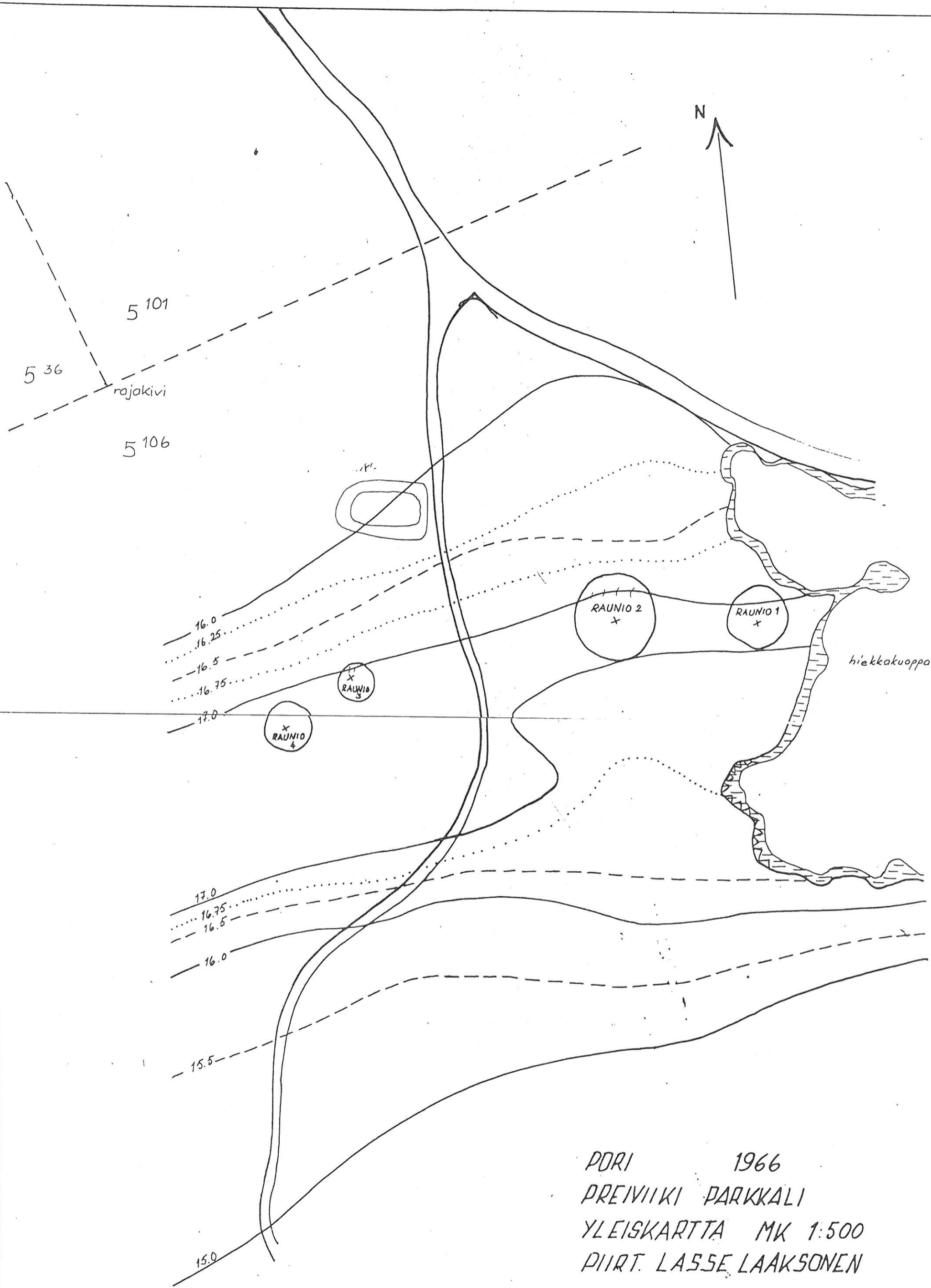
Ajoitus. Meren pinta on sijainnut raunioiden tasolla, 17 m:n korkeudessa n. vuonna 250 eKr., joten raunioiden täytyy olla peräisin ainakin jonkin verran myöhemmältä ajalta. Ensimmäisen vuosisadan puolivälissä jKr. ranta on sijainnut n. 14,5 m:n tasolla. Kun 15 m:n käyrä kulkee rauniosta 4 suunnilleen viitisenkymmentä m luoteeseen, ja 14,5 m käyrä hiukan kauempana, ei raunioita ole rakennettu aivan rantaviivan välittömään läheisyyteen, mikäli ne ovat peräisin ajanlaskun vaihteen tältä puolelta. Tämä ajoitus tuntuu todennäköiseltä kaikkiin neljään raunioon nähden, sillä niiden edellyttämä yhtenäisen asutusperiodi ei voine olla juuri kahta vuosisataa pitempi - mutta kyllä huomattavasti lyhempi. Tarkimmin voidaan ajoittaa raunio 3:n länsitarhan hautaus, sillä sen sisältämä suorakaiteenmuotoinen vyönsolki kuuluu suurella todennäköisyydellä joko vanhemman rooma-

laisajan jälkipuolelle tai nuoremman roomalaisajan alkupuolelle. Viimeksi mainittuun ajankohtaan viittaa myös raunion soikea stuluskivi, jolle on vastineita nuoremmalta roomalaisajalta, muttei vanhemmalta. Raunion itäinen tarha, joka todettiin nuoremmaksi kuin länsitarha, lienee samoin nuoremman roomalaisajan alkupuolelta.

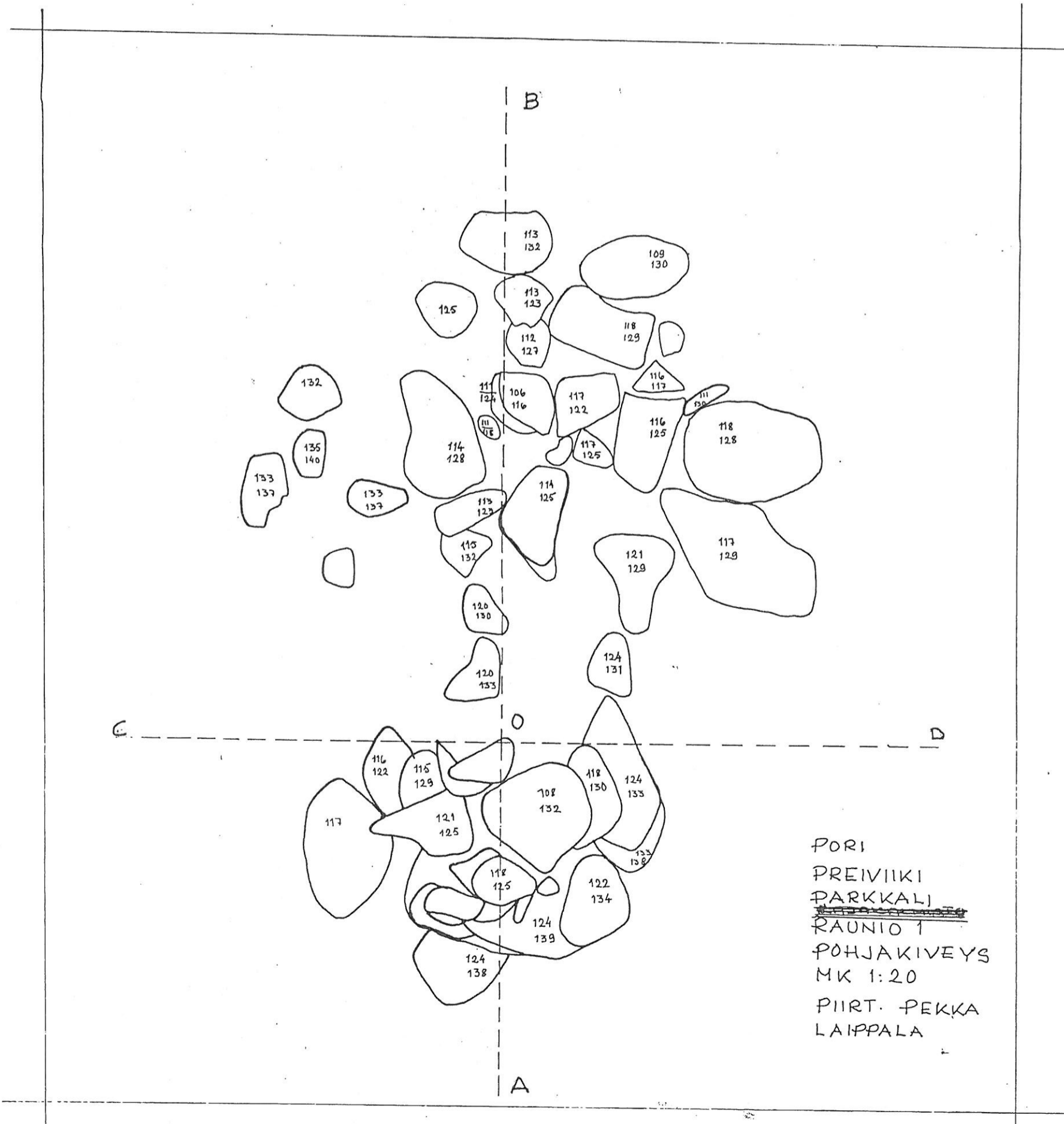
Raunio 4:n hautauksista voidaan tarha 3:n sisältämä ajoittaa suurella todennäköisyydellä vanhempaan roomalaisaikaan, joskin esineistö sallisi ajoituksen jo esiroomalaisen ajan lopulle. Haudan keihäänkärki on maassamme vanhemmalla roomalaisajalla esiintyvää, mutta Skandinaviassa ja Keski-Euroopassa jo esiroomalaisella ajalla esiintyvää muotoa. Sama ajoitus on annettava haudan kaarevaselkäläiselle puukolle. Rautainen rannerengas esiintyy maassamme luultavasti jo esiroomalaisen ajan puolella, mutta myös vanhemman roomalaisajan miljöössä, mm. Nakkilan Penttalassa. Lattea spiraalisormus ei anna ajoitukselle kiinnekohtia. Putkikirves on tyyppiä, joka esiintyy maassamme vanhemmalla roomalaisajalla, mutta sallii varhemmankin ajoituksen. Samaa on sanottava tarhojen 1 ja 2 sisältämisestä putkikirveistä; kun tarha 2 on tarha 3:a vanhempi ja tarha 1:tä myöhempi, on tarhat 1 ja 2 ajoitettava viimeistään vanhempaan roomalaisaikaan.

Raunio 2:n sisältämä putkikirves muistuttaa poikkeuksellisessa kapeudessaan Porvoon Bölen silmukallista putkikirvestä, joka silmukallisten putkikirveiden tapaan ajoitetaan tavallisesti vanhempaan roomalaisaikaan, mutta joka saattaa olla jo esiroomalaiselta ajalta.

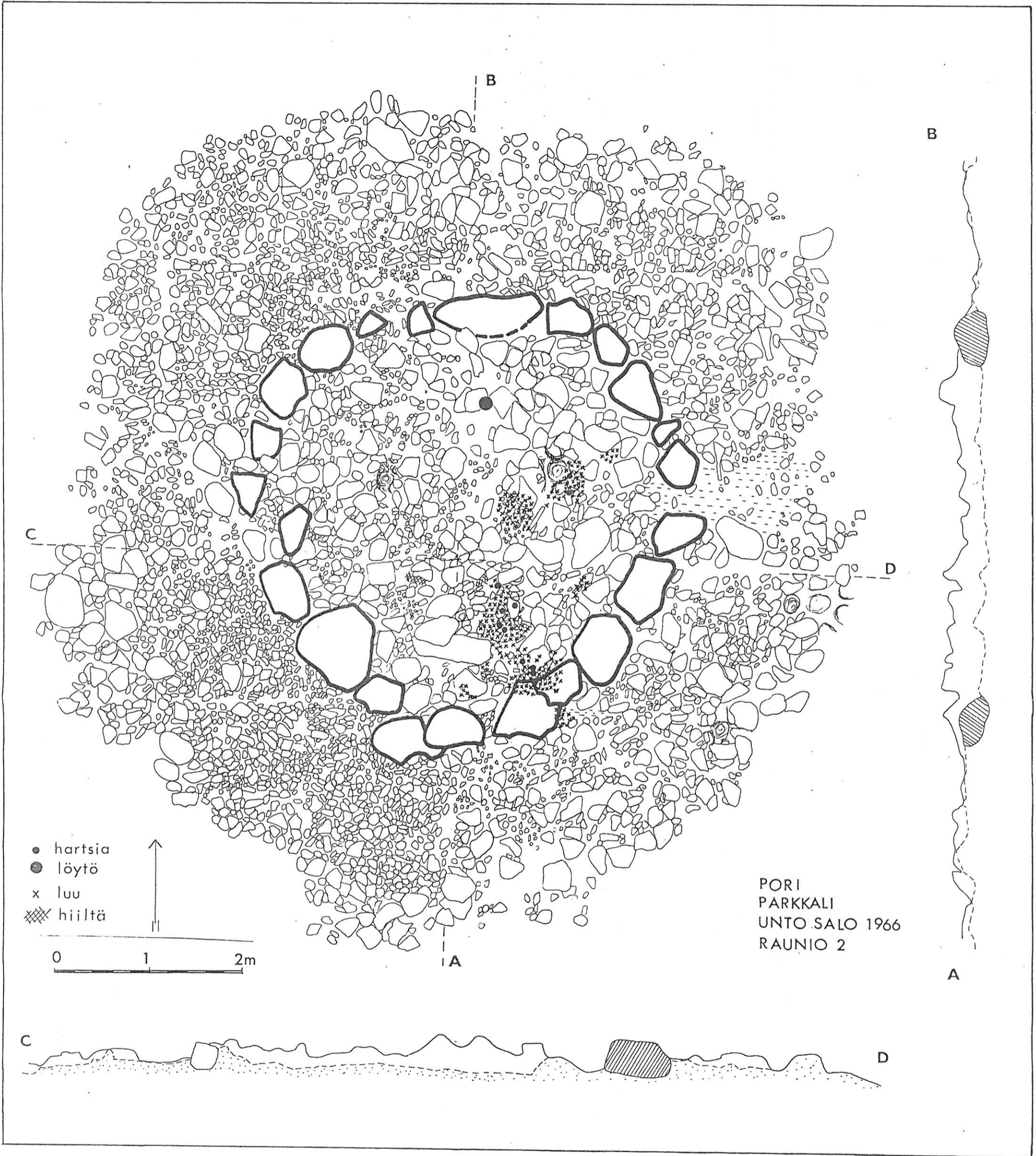

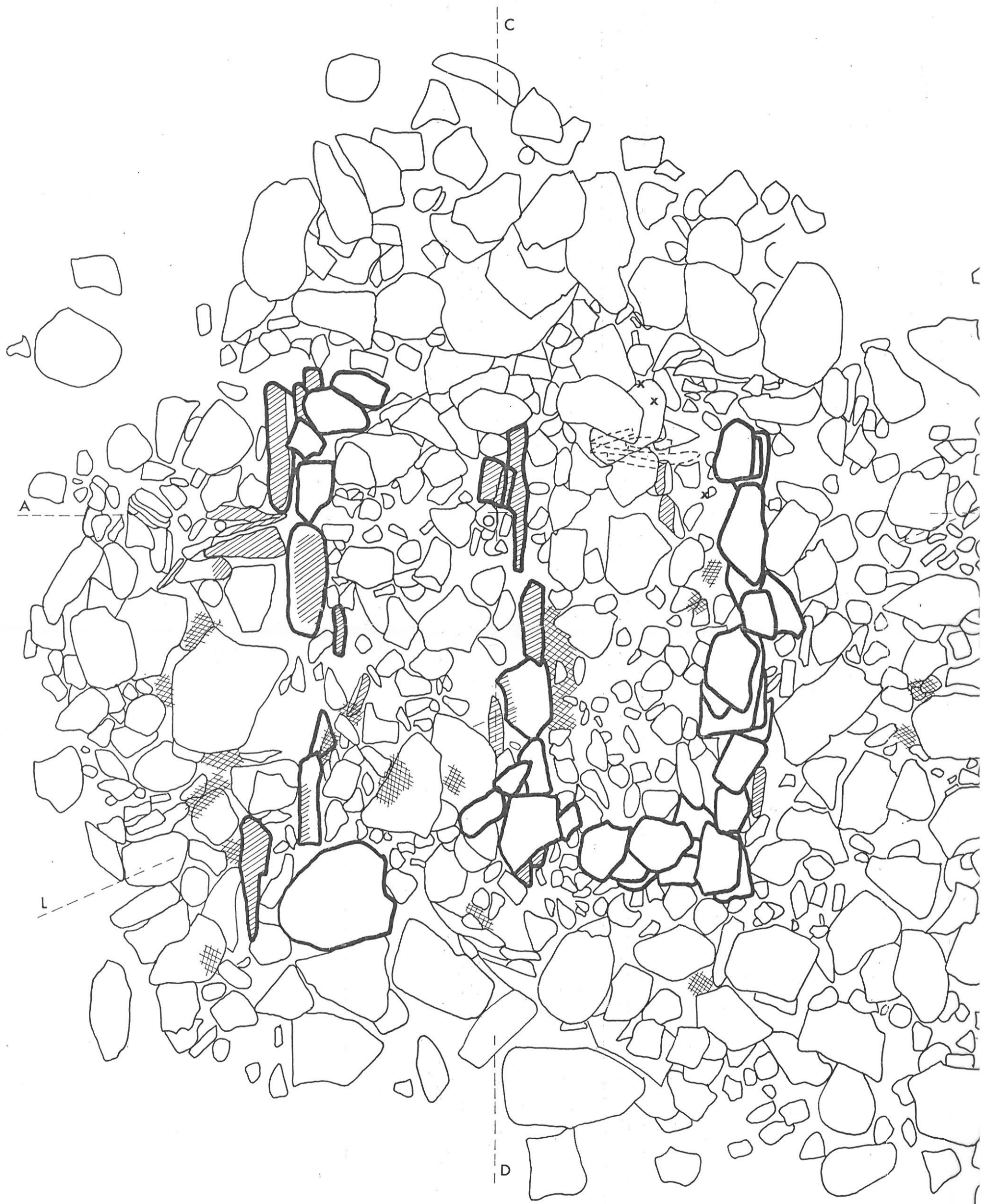

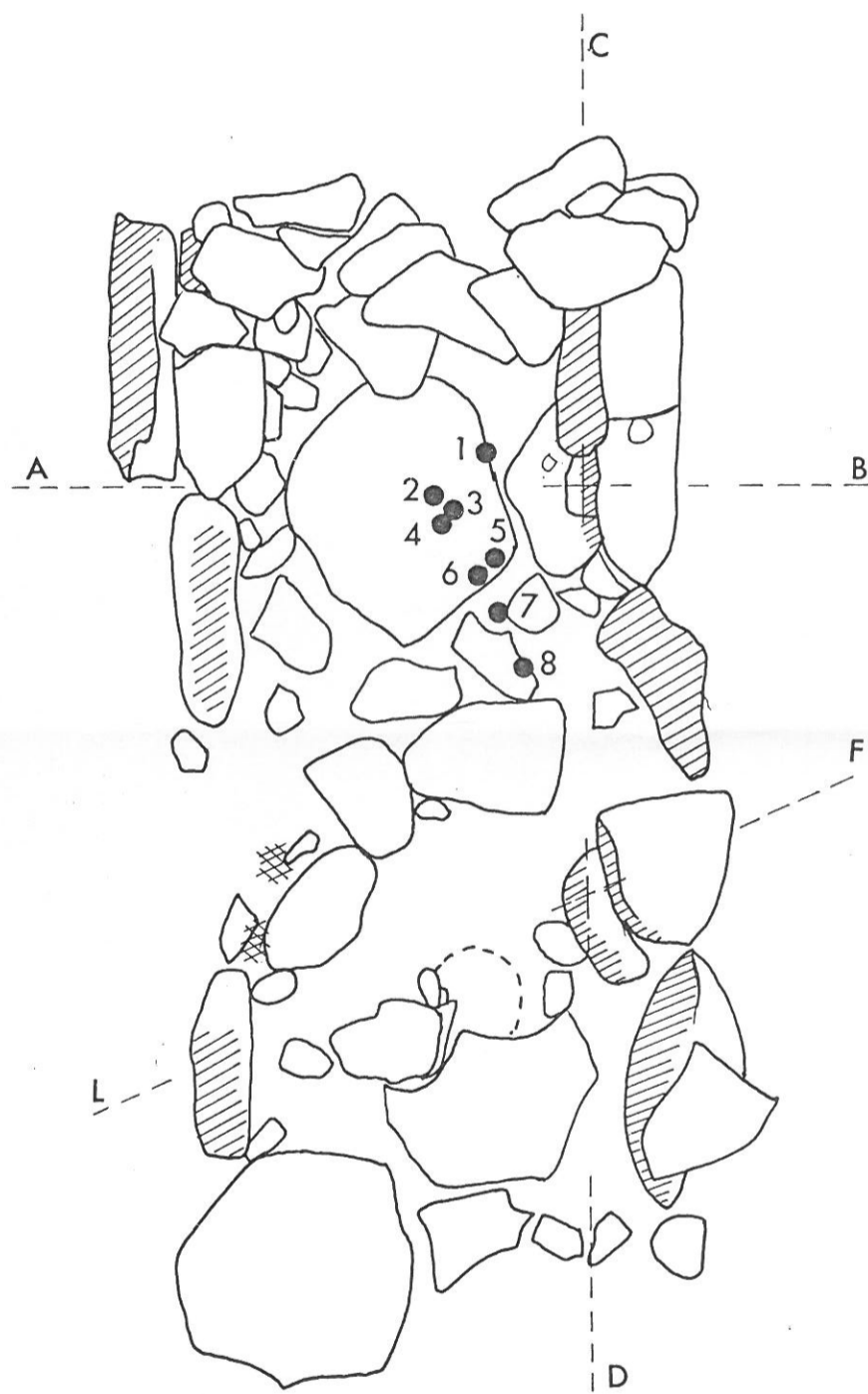
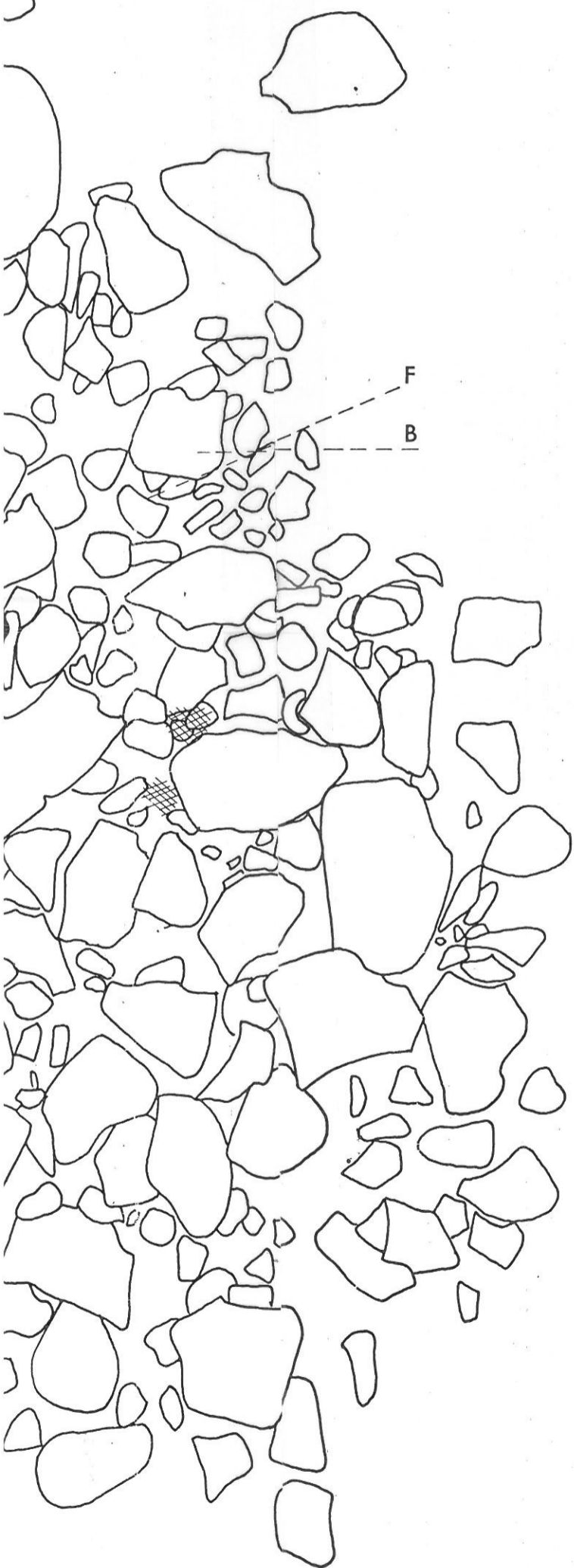
PORI 1966
 PREIVIIKI PARKKALI
 YLEISKARTTA MK 1:500
 PIIRT. LASSE LAAKSONEN

PORI
 PREIVIIKI
 PARKKALI
~~RAUNIO 1~~
 PÖHJÄKIVEYS
 MK 1:20
 PIIRT. PEKKA
 LAIPPALA

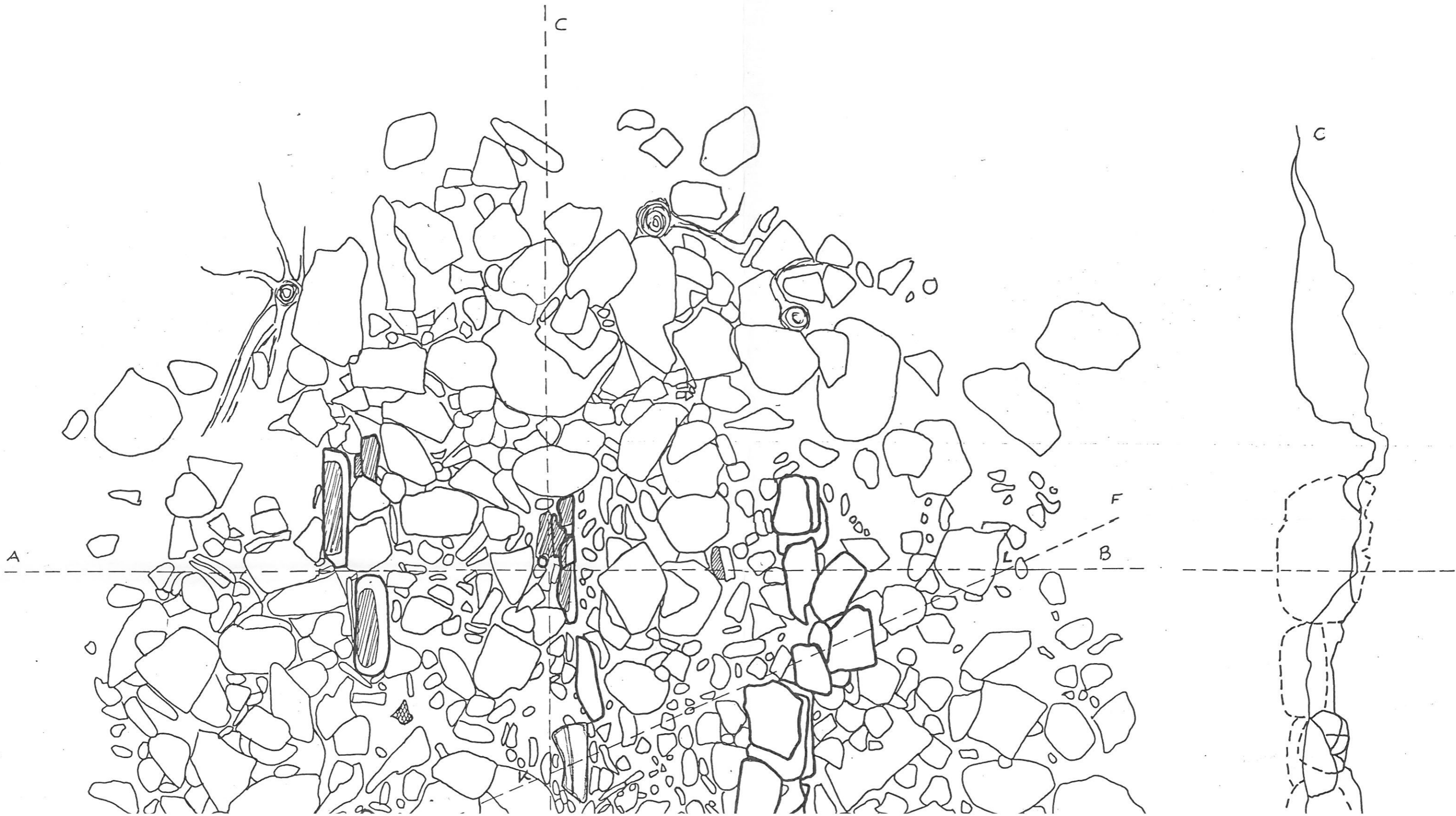
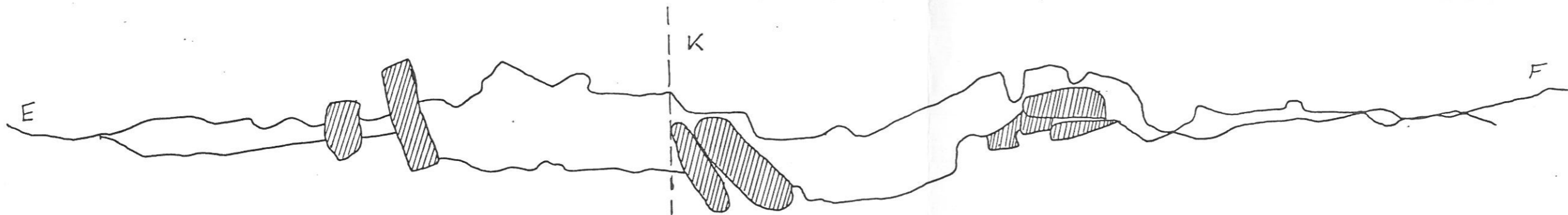
TARHA 2

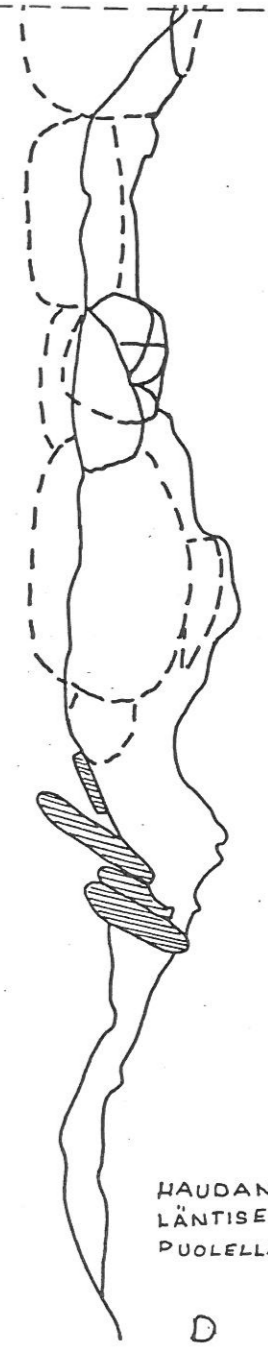
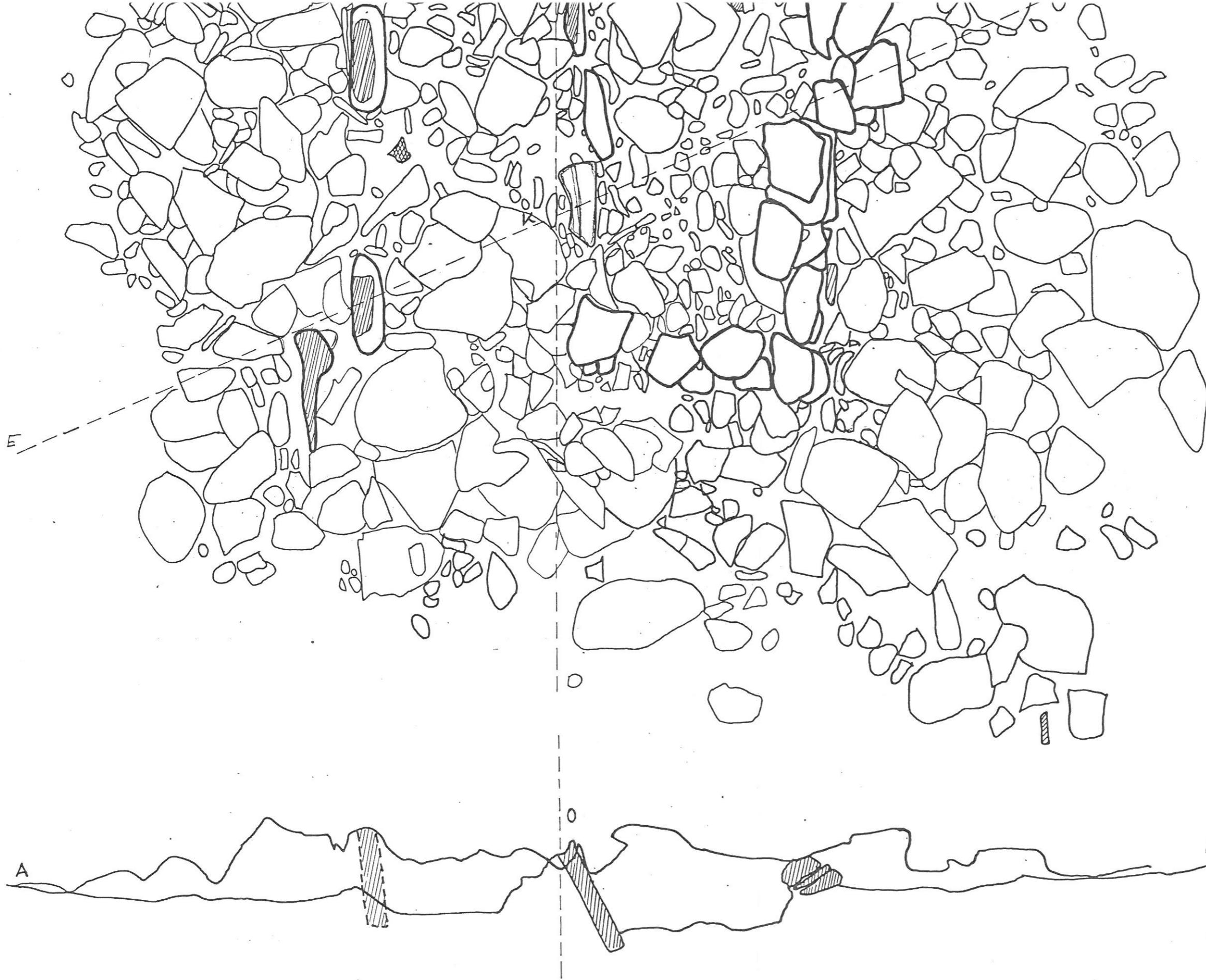

PORI
PREIVIKI
PARKKALI
UNTO SALO 1966
RAUNIO 3

0 1m

- löytö
- x luu
- ▨ hiiltä

HAUDAN POHJATASO
LÄNTISEN TARHAN
PUOLELLA

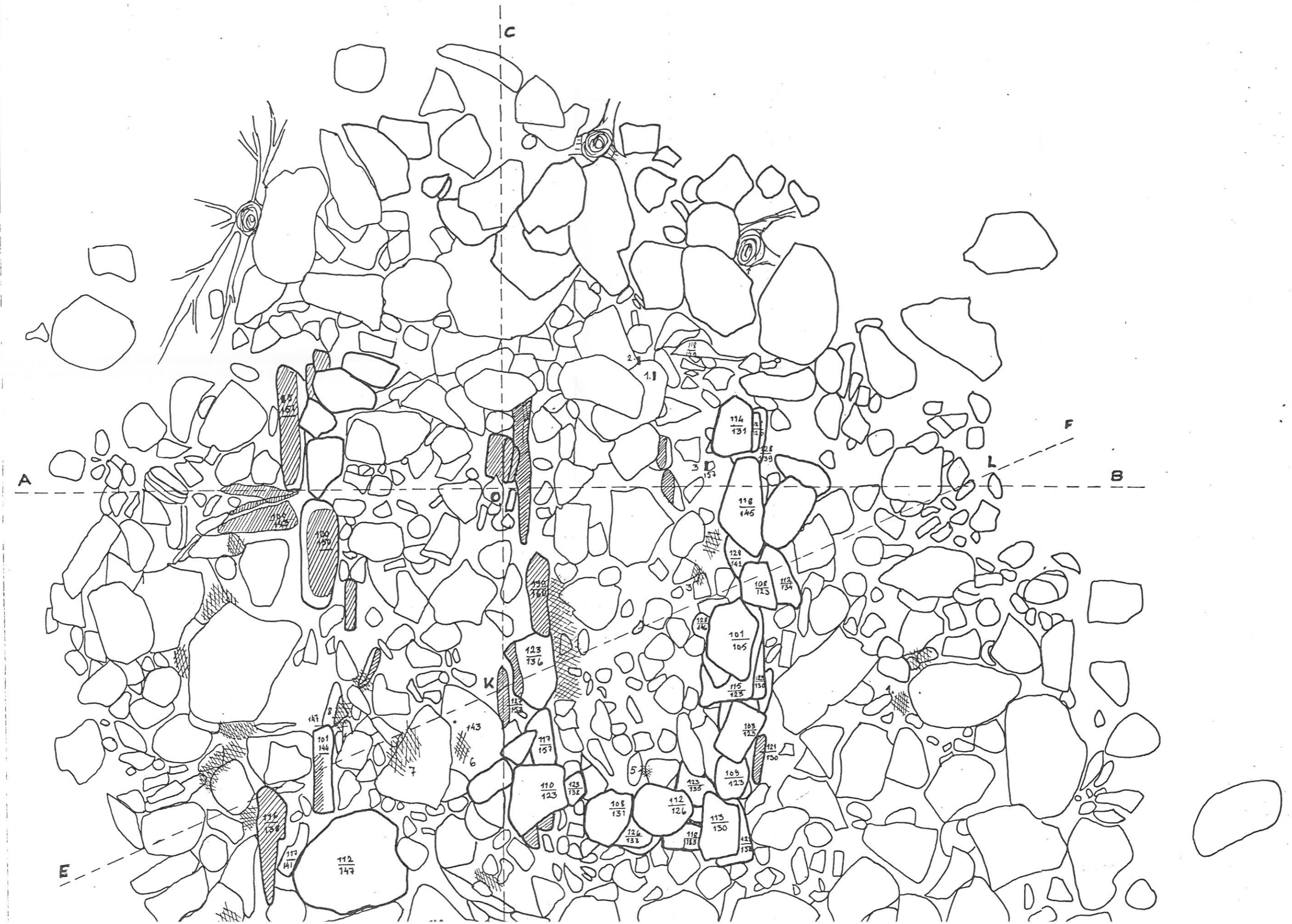
D

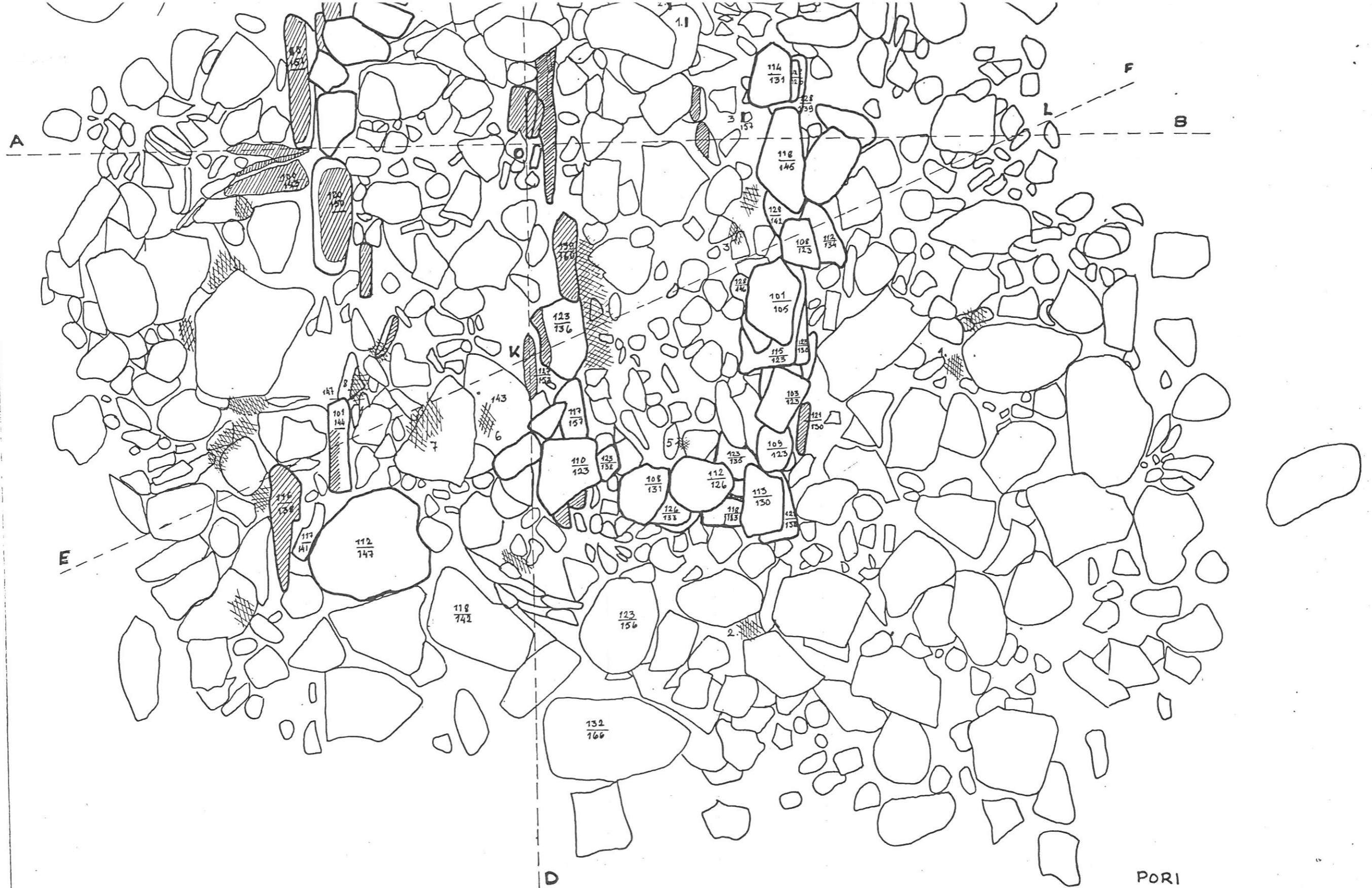
PORI
PREIVIIKI
PARKKALI

RAUNIO 3
U. SALON KAIVAUS -66

KARTTA 1
MK 1:20

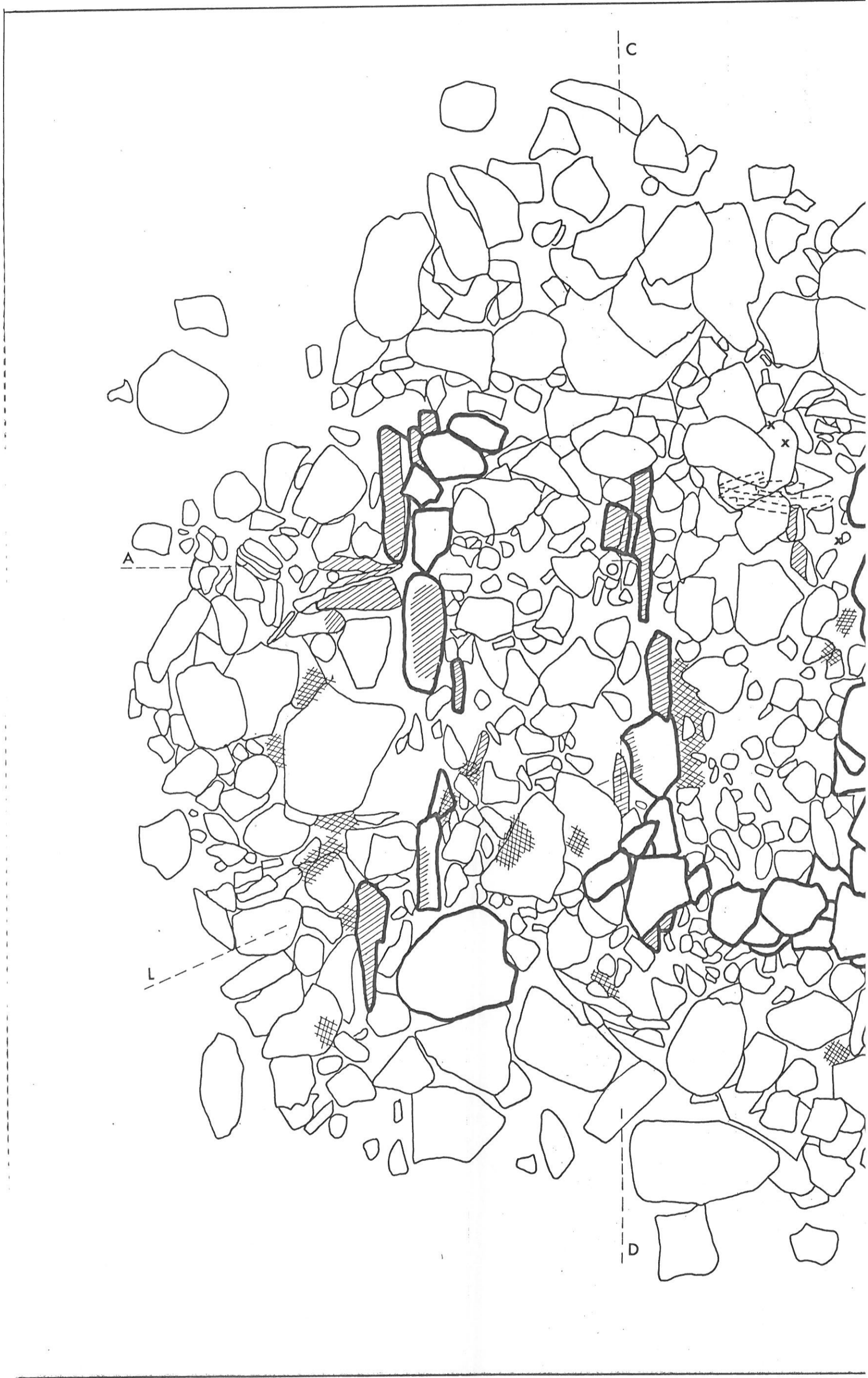
PIIRT. KARI MÄNTYLÄ

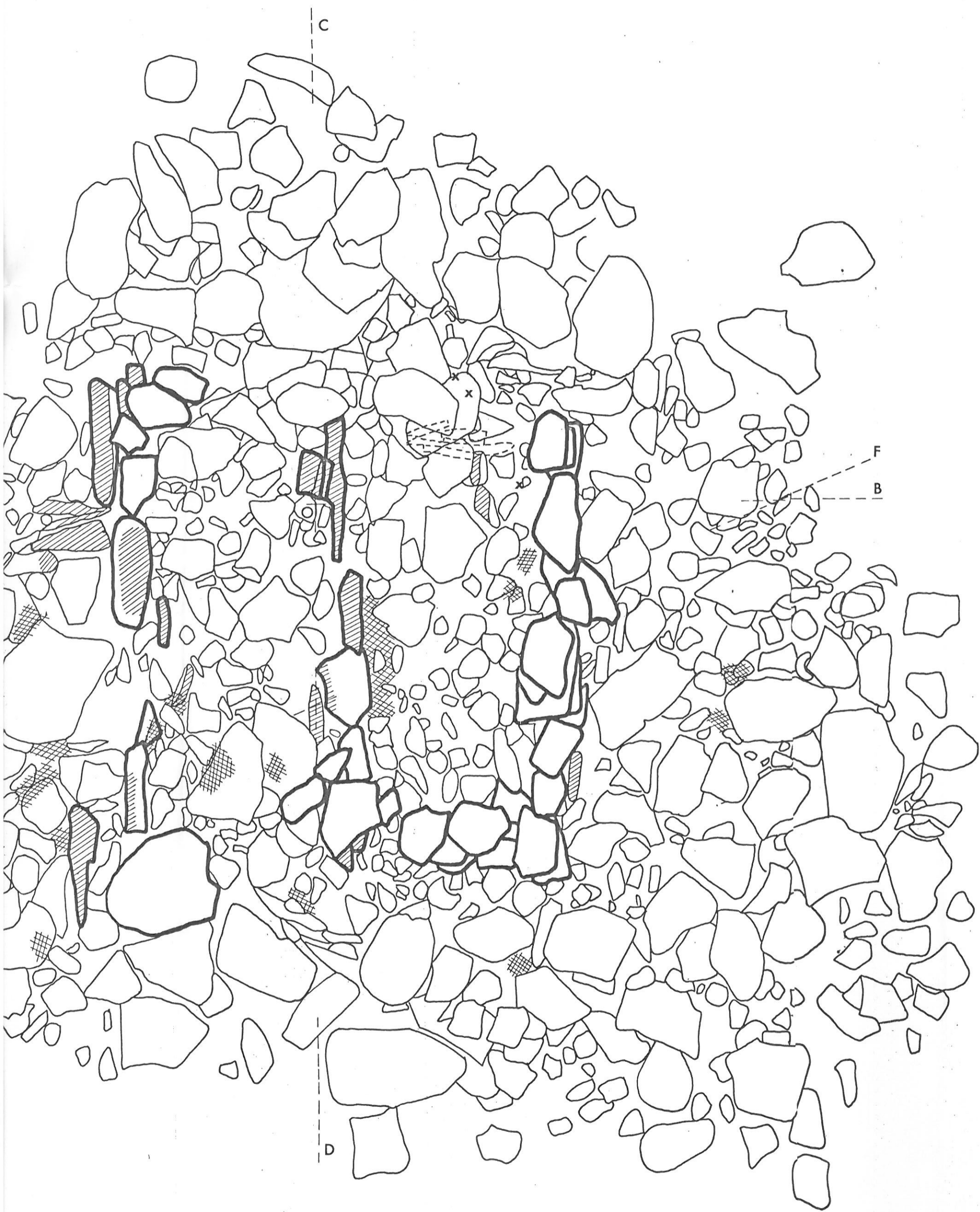

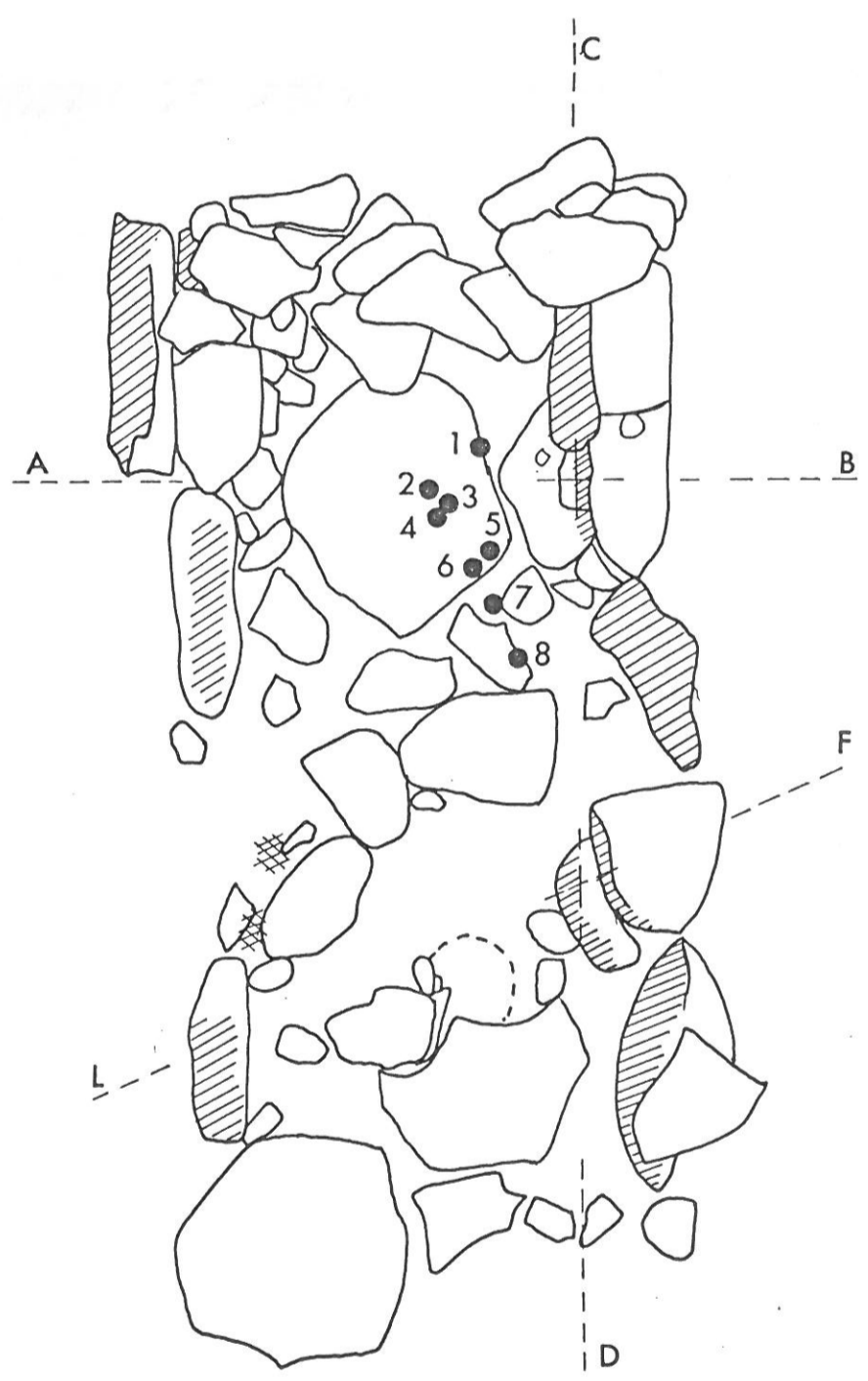
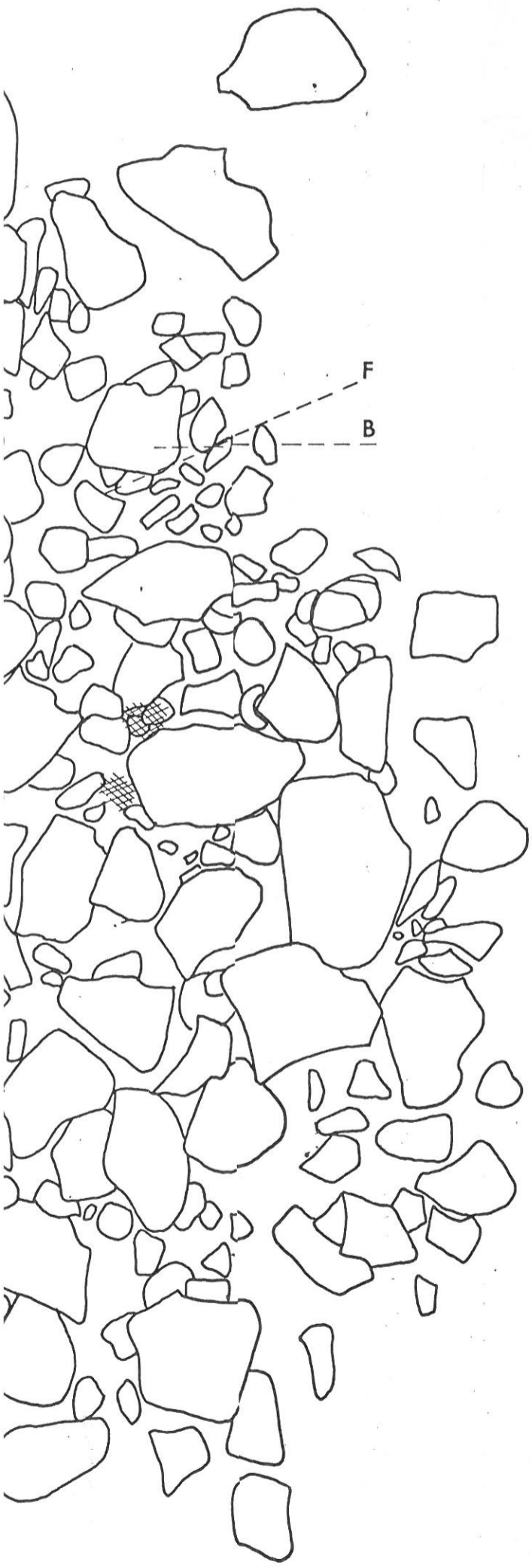
PORI
 PREIVIIKI
 PARKKALI

 RAUNIO 3
 KARTTA 2
 U.SALON KAIVAUS -66
 PIIRT. KARI MÄNTYLÄ
 MK 1:20
 // = HILTÄ

PC
PI
PA
UI
RA
O

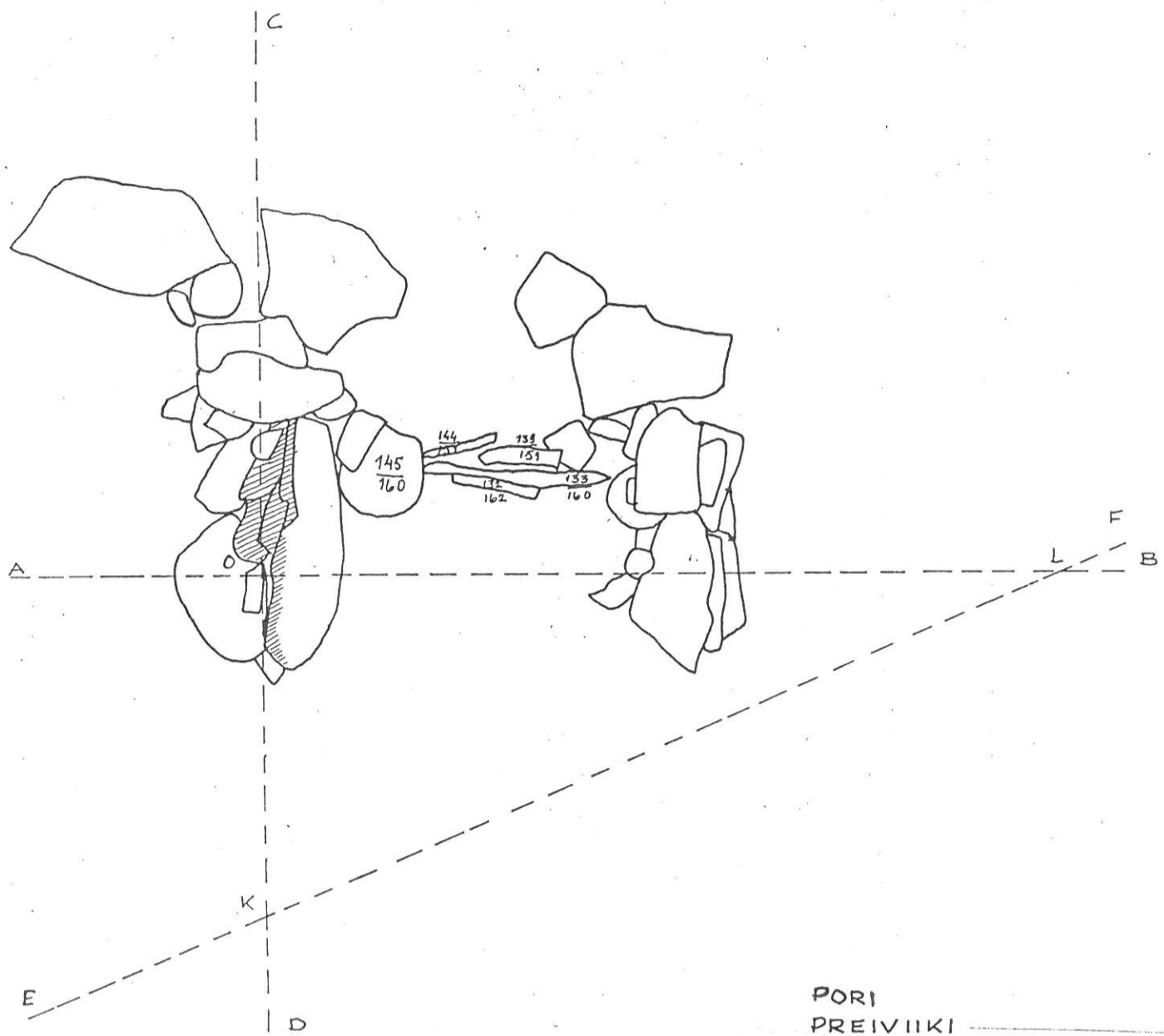
TARHA 2

PORI
PREIVIIKI
PARKKALI
UNTO SALO 1966
RAUNIO 3

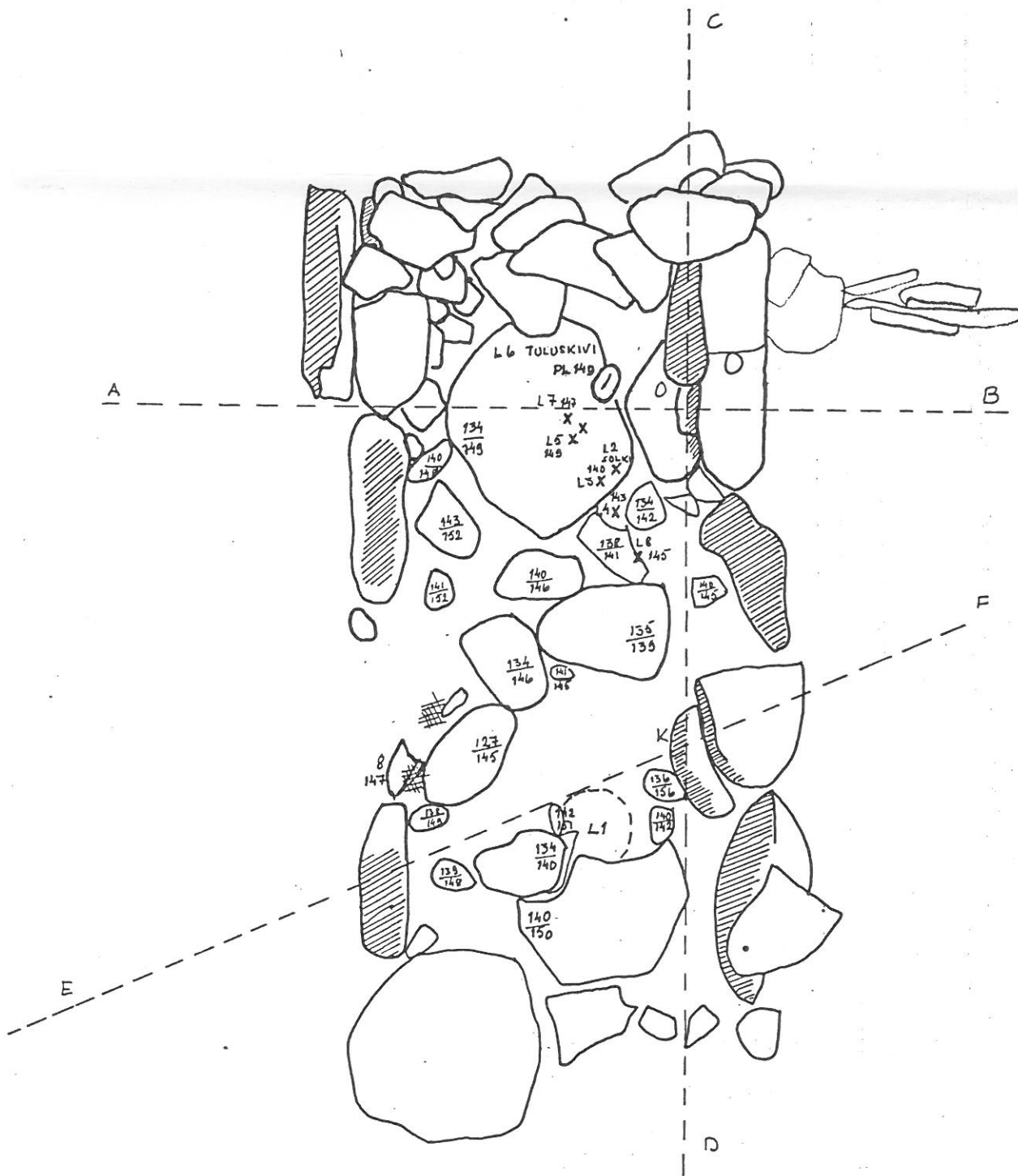

- löytö
- x luu
- ▨ hiiltä

PORI
 PREIVIIKI
 PARKKALI
 RAUNIO 3
 TARHA 1 (POHJOIS-
 PÄÄTY)
 KARTTA 4
 PURT.
 KARI MÄNTYLÄ

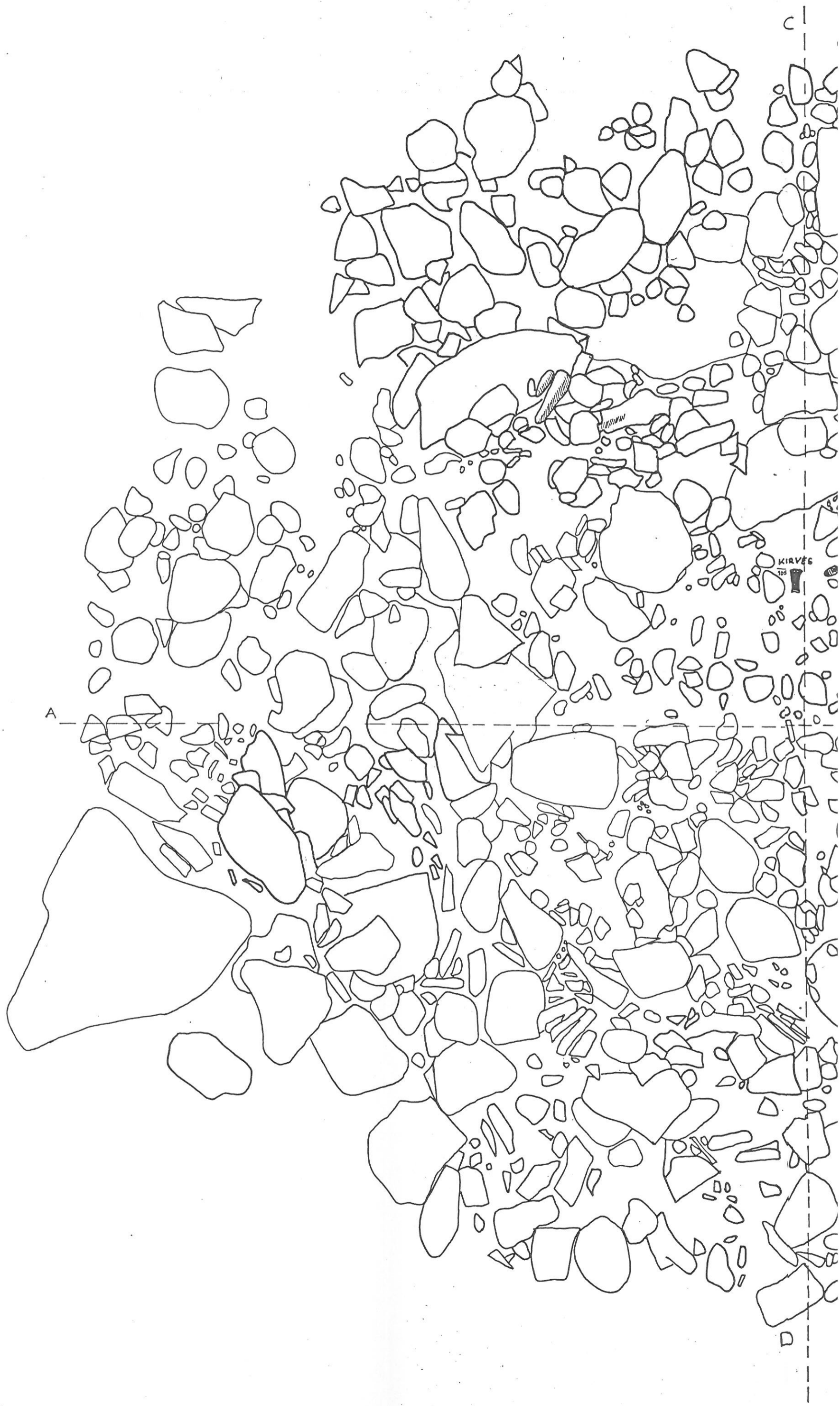

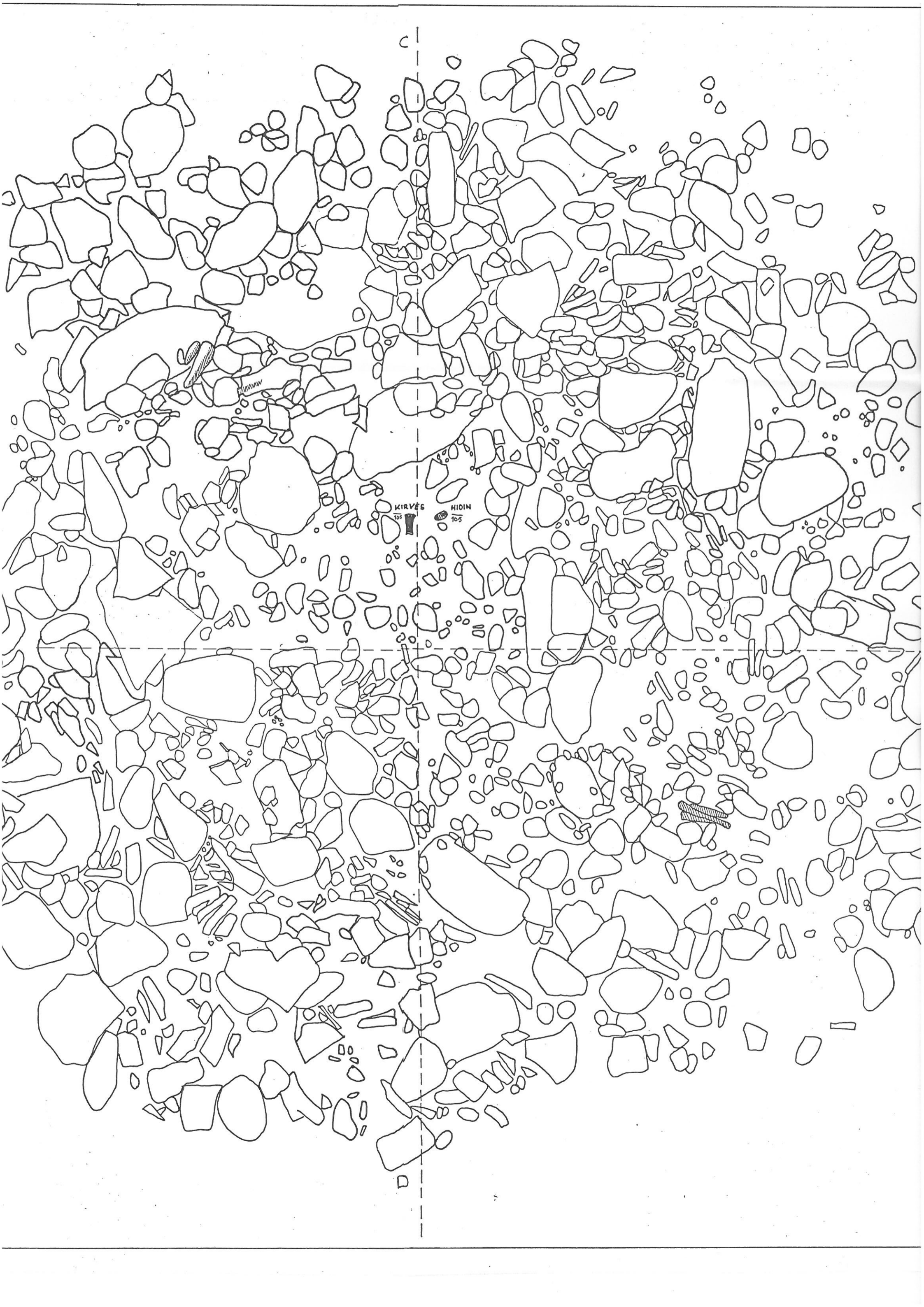
PORI
PREIVIIKI
PARKKALI

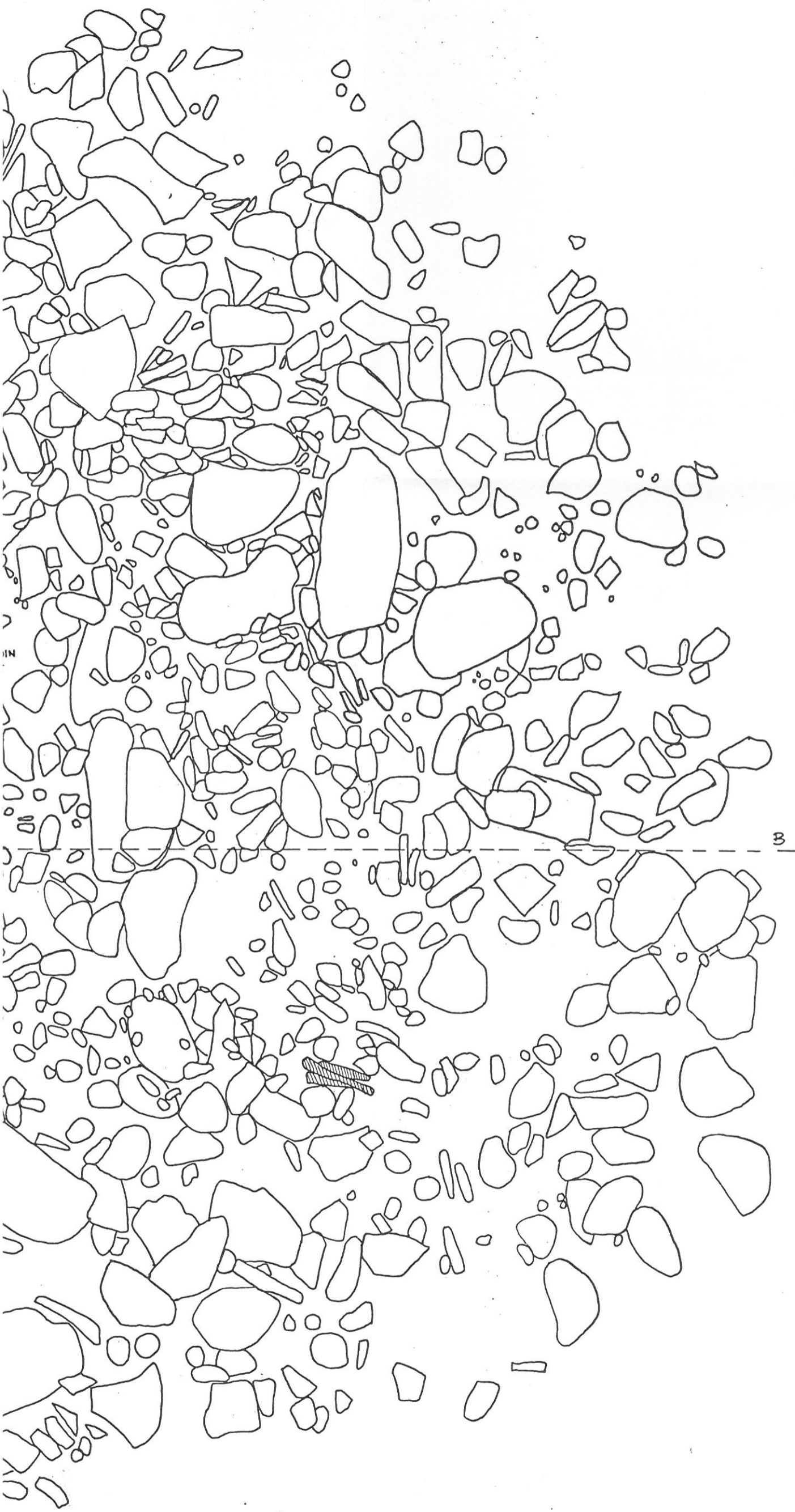
RAUNIO 3
KARTTA 3
TARHA 2
MK 1:20

PIIRT. KARI MÄNTYLÄ

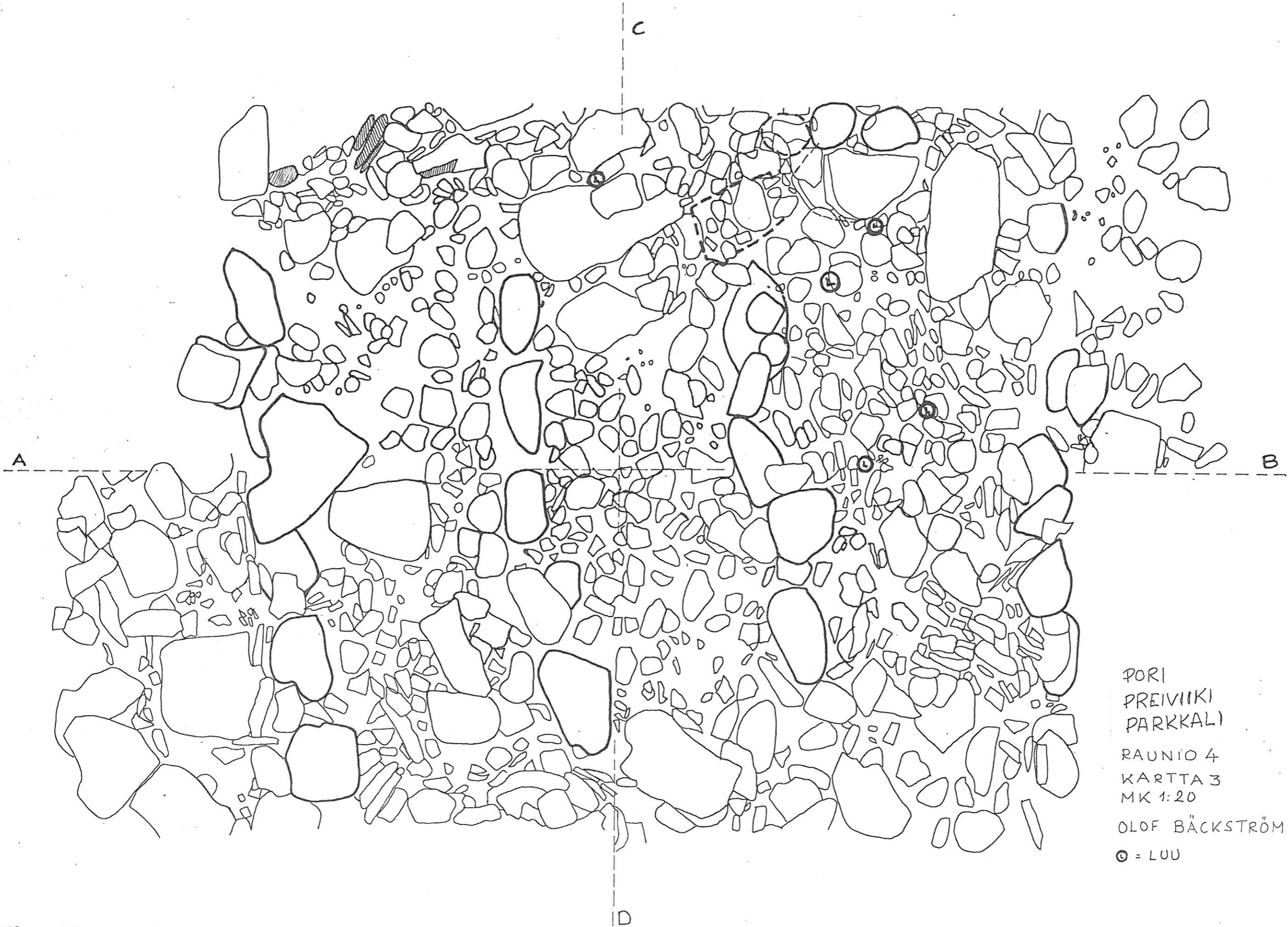
/// = HIILTÄ

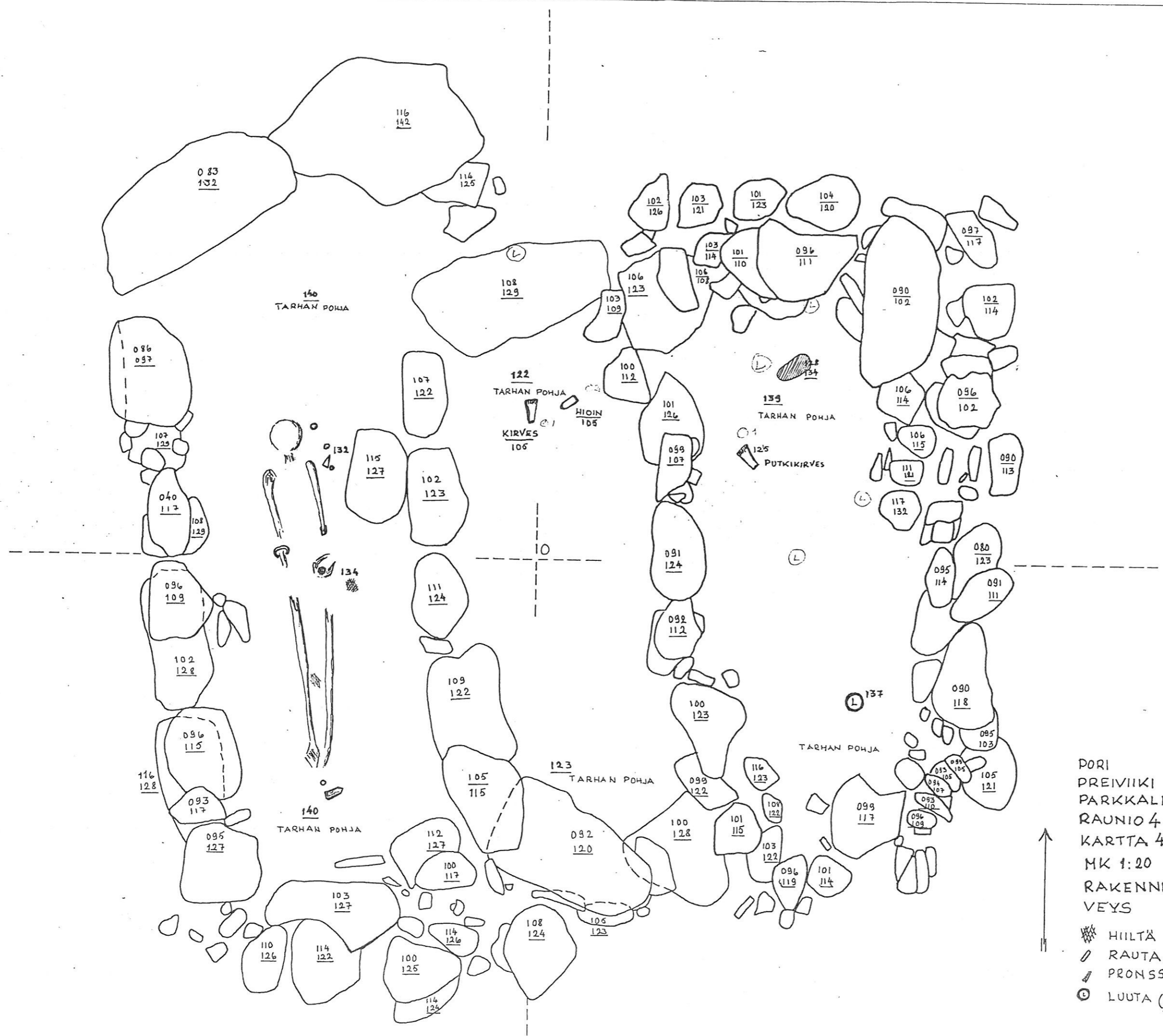

PORI
PREIVIIKI
RAUNIO 4
PARKKALI
KARTTA 2
MK 1:20
PIIRT. OLOF
BÄCKSTRÖM

PORI
PREIVIIKI
PARKKALI
RAUNIO 4
KARTTA 3
MK 1:20
OLOF BÄCKSTRÖM
⊙ = LUU

PORI
 PREIVIIKI
 PARKKALI
 RAUNIO 4
 KARTTA 4
 MK 1:20
 RAKENNEKI-
 VEYS

- HIILTÄ
- RAUTAA
- PRONSSIA
- LUUTA (POLTET-
TUA)

